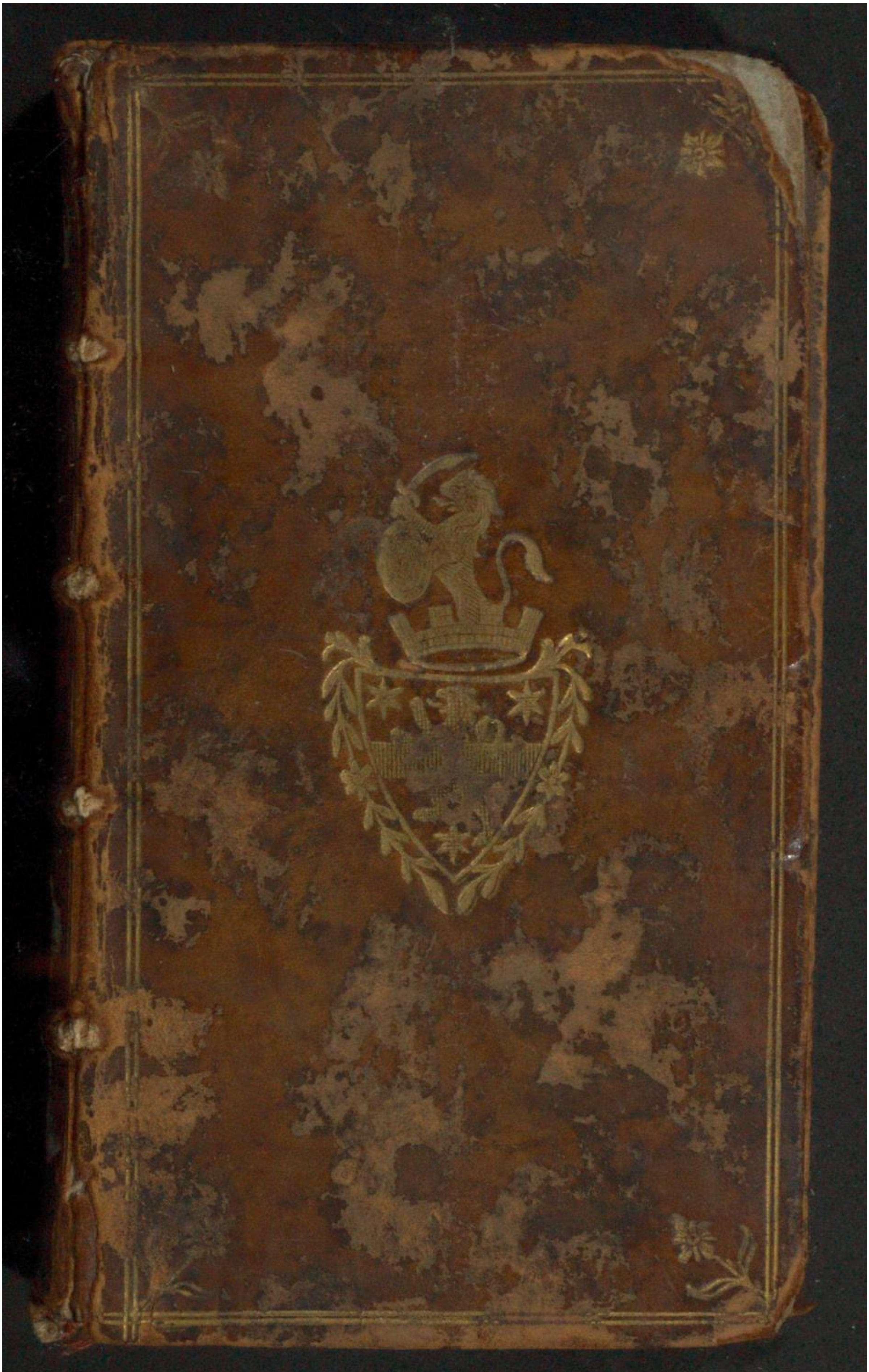
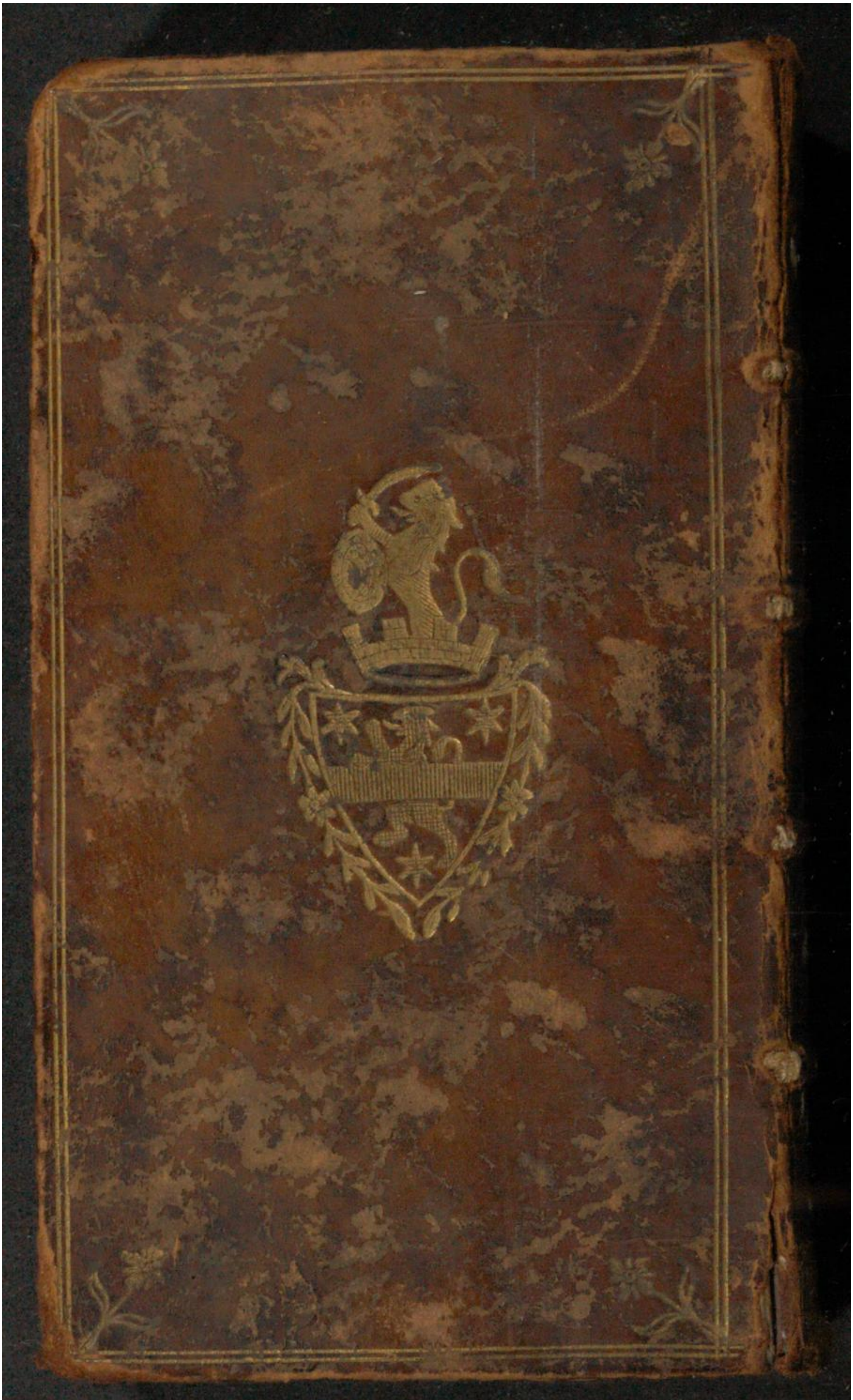

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [1]

DE PACE ECCLESIASTICA
Inter Euangelicos procuranda

SENTENTIÆ QVATVOR:

Quarum

Tres priores à tribus in Eccleſia Anglicana venerabilibus Epiſcopis

Dn. THOMA MORTONO,
Dn. IOHANNE DAVENANTIO,
Dn. IOSEPHO HALLO *promanarunt:*

Poſtrema autem ab Eccleſiæ in Galliâ Paſtoribus quibuſdam eximiis conſignata eſt.

Ex

IOHANNI DVRAEO fuerunt ab Auctoribus traditæ, ad Eccleſiarum reconciliationem promovendam.

Acceſſit

Syllabus brevis Editorum de Pace Eccleſiaſticâ antehac Scriptorum.

AMSTELODAMI,
Apud IOANNEM IANSSONIVM
An. Chriſti Dn. M DC XXXVI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Typographus Lectori.

VT deſideriis multorum ſatisfieret, ut malevolis quorundam ſermonibus & ſuſurris obviam iretur, ut dubiis Simpliciorum cogitationibus propter ſparſas in obſcuro Suſpiciones anſa praecideretur, haec Theologorum Iudicia publici juris facta ſunt: tu iis pacifico animo utere fruere, Chriſtiane Lector. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

DE PACE ECCLESIASTICA SENTENTIA

admodum Reverendi

Dn. THOMÆ MORTONI Epiſcopi Dunelmenſis.

Salutem in Chriſto Ieſu.

DICI vix poteſt (vir Eximie) quã-ta lætitia pagellæ tuæ nuper ad me datæ animũ perfuderint, prout intellexi nonnullam ſpem jam affulſiſſe cum Auguſtanæ Confeſſionis Profeſſoribus Germanis veram & Germanam fraternitatem conciliandi. Nam cum dulce ſit nomen pacis, tum verò res ipſa multò jucundiſſima, præſertim religioſa ſi ſit; quæ profectò veras omnes in ſe unitates complexa eſt. Non poſſum igitur non gratulari tibi (mi Duræe) eam quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

ſuſtines provinciam & πραγματεί[illegible] procul dubio Apoſtolicam; uſque ad[illegible] ſemper fælicem, ut nunquam fruſt[illegible] eſſe potuerit: quia aut ad Audientis ſ[illegible] lutem proficere, ſi recipiatur, aut ſi r[illegible] ſpuatur, in Offerentis ſinum redire ru[illegible] ſus ac redundare certum eſt. Verùn[illegible] enim verò, duo video abs te poſit[illegible] Controverſiarum capita, quæ obſta[illegible] videntur, quo minus in unum Eccleſi[illegible] corpus brevi coaleſcamus: quorur[illegible] prius ad Euchariſtiam ſpectat, alterur[illegible] Prædeſtinationis myſteriis involvitu[illegible] In quibus componendis, quod judi[illegible] cium meum depoſcis, mihi ſanè præ[illegible] poſterum videtur: potius peritos me[illegible] dicos imitandos eſſe duxi, qui nonnun[illegible] quam contraria curant contrariis: per-inde & nos, quoniam opinionum diſ-ſidia animorum odia generarunt, prius charitatis glutine adverſantium volun-tates & affectus unire neceſſe eſt, ut eo-rum in controvertendo æſtus, & opi-nionum hiantes ſciſſuras facilius reſar-cire poſſimus. Cui ego officio deeſſe nec poſſum nec debeo. Quæ verò à me ad utramque Controverſiam dicentur, tribus verbis perſtringere mihi liceat: videlicet rationem ineundæ Concordię

cum ingeniis pacis ſtudioſis facilem: cum rigidioribus poſſibilem, cum utriſque perquam neceſſariam eſſe. Facilitatem ſatis arguit, & planè demonſtrat ea quæ olim intercedebat amicitia inter utriuſque ſententiæ Profeſſores, quamvis gliſcente tunc judiciorum diſcrepantia. Res hæc magni momenti eſt, nec igitur exemplis utendum eſt obſcurorum virorum, ſed eorum qui fuerunt ex utraque parte omni exceptione majores. Itaque conſulant illi, ſi placet, ſuum Lutherum, Melanchthonem, Iac. Andream, Brentium. nos Calvinum noſtrum, Bucerum, Pet. Martyrem & Zanchium in medium proferemus; qui ſinguli in Eccleſia Chriſti, veluti primæ magnitudinis lumina fulſerunt.

Primo in loco de Luthero exſtant egregia Calvini elogia, etiam tum cum Lutherus in noſtros omnes, in cauſa Sacramentaria, atrociter invehebatur, & ad par pari referendum graviter irritabat: quorum iras tum effervescentes, ne ebullirent, miro artificio repreſſit. Calvinus: ſed hæc cupio vobis (inquit) in „ mentem venire, primùm quantus vir „ ſit Lutherus, & quantis dotibus ex- „ cellens, quantâ animi fortitudine & „ *Calvin. Epiſt. 57 Bullingero.*

" conſtantia, quanta dexteritate, qua
" ta Doctrinæ efficaciâ , hactenus
" profligandum Antichriſti regnum,
" ſimul propugnandam ſalutis doct
" nam incubuerit. Sæpe dicere ſolit
" ſum , etiamſi me Diabolum vocare
" me tamẽ hoc illi honoris habituru
" ut inſignem Dei ſervum agnoſcan
Hæc Calvinus tam pacatè, tam placid
tamque indulgenter, ut jam non hom
ſed ipſa humanitas loqui videatur. Pau
lò poſt Argumentum Apoſtolicum no
ſtris veluti frænum in os injecerat , n
nimium excandeſcentes , in rixas erum
perent. Noſtrum tamen eſt (inquit) ſi
reprehendere , ſi quid eſt in eo mali, u
præclaris illis donis aliquid conceda
mus; ne igitur nobis eveniat, quod de
nunciat Paulus, (ut invicem mordendo
nos & lacerando conſumamur) etiamſi
ille nos provocaverit, abſtinendum po
tius à certamine , quam ut commun
Eccleſiæ jactura vulnus augeamus. Ip-
ſus autem Lutherus quid ? an præjudi-
cio correptus ita prorſus efferbuit, ut
omnem cum noſtris ſocietatem faſtidi-
ret ? imò ne cum Calvino quidem ami-
citiam inire detrectabat, cum tamẽ eum
noverat cauſæ noſtræ ſacramentariæ aſ-

ſerto-

ſertorem ſtrenuiſſimum fuiſſe. Ipſus, ſi lubet, loquatur Calvinus: Quanquam Lutherus me (inquit) privatim adeò ſibi hoſtem noluit, ut meæ ſententiæ non ignarus, propria tamen manu gravatus non ſit me reverenter ſalutare (nam Weſtphali improbitas hucuſque me ineptire cogit, ut verbo quo ille uſus eſt, referam.) poſt cum Marpurgi dimidia conciliatio facta eſſet, nec ab eo conventu digreſſum, affirmat eodem quo ante loco Oecolampadium & Zvvinglium habuiſſe, quos illic fratrum loco ſibi poſthac fore ſanctè pollicitus fuerat. Secundò quanta Melanchthoni, Iac. Andreæ & Brentio interceſſit cum noſtris, quamque religioſa neceſſitudo, mutuæ eorum ſalutationes ceu amicitiæ ſymbola, locupletiſſimi teſtes eſſe poſſunt. Melanchthon ad Calvinum ſic Epiſtolam exorditur: Reverende & Chriſtiane frater, non deſpero nos eſſe collocuturos. & deinde concludens: Oro filium Dei Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum cuſtodem Eccleſiæ ſuæ, ut te & nos omnes gubernet. Bene vale chariſſime frater. Præterea noſter Sturmius quod obſervabat de Melanchthone & aliis, minimè nos celabit.

Calvin. tract. 2. defenſ. de ſacram. cœnæ.

Melāchthon Calvino inter Epiſtolas Calvini 187.

Iohan. Sturm. Epi. ad Princ. Freder. inter Calvini Epiſt. 304.

bit. Quaſi Philippus Melanchthon (i
quit) ſententiam ſuam (nempe d
re ſacramentaria) non communicav
rit cum Petro Martyre, poſt, cum ali
multis, cumque illis amicitiam perp
tuam coluerit. Deinde Iac. And. &
Brentius ſententiæ Lutheri de Sacra
mento Euchariſtiæ unanimiter adhæſe

Calvin. Ep. 240 Iacob. Andreæ & Epi. 32. Farello.

runt, de quibus tamen Calvinus: No
parum gratæ fuerunt, eximie vir, & e
animo colende frater, (Iac. Andream
alloquitur) quod inter infauſtas triſte
que dimicationes, quibus invitus exer
ceor, eodem ſemper te erga me animo
eſſe teſtantur, deinde, tuam ego anim
moderationem exoſculor & laudo. Va
le ornatiſſime vir, & mihi obſervando
frater. Dn. Brentio ſalutem pluriman
opto. Dominus fælici ſpiritu te regere
virtute fulcire, & benedictionibus au-
gere pergat. Et rurſus alibi: Brentius te
ſalutat. Sic inter illos agebatur; quidni
& nos manſuetudinem induentes, iſto-
rum heroum veſtigiis inſiſtamus? Illine
ut meras charites exſpirarent, nos au-
tem ut flammas & furias exhalemus?
Abſit. Theſin primam abſolvimus, ſe-
cundam aggredimur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Theſis ſecunda. Viam omnem non penitus interclusam nobis eſſe vel ad animos rigidos & planè exulceratos componendos.

LIceat mihi uſurpare illud Ariſtotelicum in ſcholis ſæpe decantatum, ſed ſenſu aliquantulum diverſo. Quæ conveniunt in eodem Tertio, inter ſe conveniunt. Similiter apud me ſtatuo; quamvis in cauſa Euchariſtica opinionibus plurimùm diſtracti ſimus, exſtare tamen adhuc communia quædam Principia & quaſi κριτήρια, ex quibus quivis non præjudicio occæcatus aſſertionem poſſit elicere: unum eſt, αὐτόπιστος Scripturarum authoritas, ſecundum antiquitatis lumen ſanè meridianum, de quibus non eſt hic diſſerendi locus. Illa vero tria minimè ſunt prætermittenda, quæ ſunt ab adverſantium ipſorũ quaſi ſinu deprompta. A primo eorum auſpicabimur. Confeſſio Auguſtana apud Theologos Saxonicos inſtar Graculi haberi ſolet, jam ſi noſtrarum partium homines cum illa conſenſerint, equidem non video quid magis ad conſociationem mutuam conſtituendam fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

cere poſſit: Certè quidem habent illi
Calvini Ep. 236 Martino Scarligio Eccleſ. Ratisb. Paſtori. hac parte ſibi conſentientem Calvinu
Ego ſi quis alius, inquit, veram & ſinc
ram conſenſionem expeto, quam mo
Deus ipſe verbo ſuo ſanciat: nec ve
confeſſionem Auguſtanam repudio, c
pridem ſciens ac lubens ſubſcripſi, ſic
ti eum autor ipſe interpretatus eſt. Ru
Calvin. opuſc. tract. defenſ. 2. de ſacram. cæna. ſus in confeſſione (inquit) qualis Rati
bonæ edita fuit, dico nullum verbu
exſtare, quod doctrinæ noſtræ contr
rium eſt: & ſi qua ambiguitas in ſen
incidat, nullum magis idoneum eſſe in
terpretem quam autorem ipſum, cui i
honoris pro ſuo merito facile pii om
nes & eruditi deferunt. Hæc ille. nec il
comites deſunt, qui ſunt ejuſdem cun
a Epiſt. Sturmii ad Frid. Princ. inter Epiſt. Calvini 304. eo ſententiæ in cauſa Euchariſtica. Ioh
Sturmius: *a*Ego certè in eorum numer
ſum (inquit) qui de participatione cor
poris & ſanguinis Dn. Ieſu Chriſti con
feſſionem Auguſtanam approbant. Hie
ron. Zanchius calculum ſuum adjicer
b Zanch Miſell. tract. de cæna Domini confeſſ. ad Magiſtrat. geſtit. *b*Profiteor (inquit) quoties conti
git, ut de articulo hoc aliquid dicerem,
me ſemper continui inter hæc tria capi-
tula: quorum primum eſt, in cæna Do-
mini non ſolum panem & vinum, ſed
ipſum etiam verum corpus & ſangui-

nem

nem Domini, verè nobis à Chriſto oblata eſſe, verè etiam à nobis percipi, & verè manducari & bibi. Alterum, id vero non ore & dentibus corporis, ſed vera & actuali fide fieri: ac proinde tertium, id à fidelibus tantum, non autem ab iis qui fide deſtituti ſunt. Hæc autem capita à verbo Dei ſunt, neque pugnant cum Auguſtana confeſſione. Hæc cum ita ſe habeant, multò æquius poſsint noſtri ab illis viris clariſs. impetrare, extra illam confeſsionem Auguſtanam, ſancitam olim tanquam communem normam fidei proteſtantium omnium, qua à Papiſtis diſcriminarentur, nulla παράδοξα alia nobis velint, veluti adverſus pacem communem obices obtrudere. Alterum ejuſdem genus principium, quod etiam ratio dictat, hoc eſt: Nunquam eſt antecedens aliquod urgendum aut premendum cujus neceſſarium conſequens & conſectarium non licet admittere. At vero ſatis conſtat Lutherum ut idololatriæ periculum amoliretur venerationem *a* in Euchariſtiæ celebratione ante exercitam, & in eundem finem, ipſam Euchariſtię ſublevationem ſuſtuliſſe: Brentium *b* etiam vehementius pugnaſſe contra Impana-

a Epiſt. Sturmii quæ exſtat inter Calvin. Epiſt 304 & Epiſt 45. quæ eſt Sultzeri ib.

b Calv. Ep. 32. Farello.

 tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Melãch Epiſt. Calvino quæ inter Ep. 187.

tum Deum, ſic enim ipſe appellat. Me lanchthonem denique in cæna ἀρτολα τρείαν reſpuiſſe. Exorandi ſunt igitur p illi & eruditi viri ut apud ſe perpen dant, an non hæc quæ ſumma ſua cu laude ſubmoverunt, & averſati ſunt iſtius tamen quæ adhuc apud eos obti net ſit ubiquitatis germana proles. Ter tio in loco, ne quis forte prætexat, nihil quicquam remittendum eſſe de aſperi tate & acerbitate ea quâ primũ Zvvin glii & Oecolampadii patientiam exer cuerunt, illi denuo rogandi ſunt, ut pro ſua ſingulari prudentia inter hæc ingens diſcrimen agnoſcant. Ananias Act. 9. ut primum monitus eſt à viſione, ut manus Saulo imponeret, nonnihil relu ctatur. Audio à multis (inquit) de viro iſthoc. Pòſt conſilio Dei clarius explica to, gratulabundus Saulum amplectitur. Saule frater, inquit, Dominus miſit me ad te. Idem pariter ſupra in ipſo Lu thero nobis obſervare licuit erga Zvvin glium & Oecolampadium; quos cum audit, nil niſi meras figuras in Euchari ſtia agnoſcere vehementer exorſus eſt; ut vero mentes eorum rectius explo raſſet, dextram illis ſocietatis benevolè reverenterque porrexit. Eandem pror-

ſus

ius erga eos Calvini mentem fuiſſe, ipſe ultro fatetur: Cum ego (inquit) à teneris Papatus emergere incipiens, tenui ſacræ Doctrinæ guſtu concepto legerem apud Lutherum, nihil in ſacramentis ab Oecolampadio & Zvvinglio reliquum fieri, præter nudas & inanes figuras, ita me ab eorum lectione abalienatum fuiſſe fateor, ut diu à lectione abſtinuerim. Hæc Calvinus tunc de illis cum quibus tamen poſtea conjunctiſſimè vixerat. Quidni igitur Saxonici Theologi erga nos Lutheros ſe præſtent, prius quam nos Oecolampadio & Zvvinglio in hac cauſa inferiores eſſe experiantur. *Calvin. opuſc. Defenſ. 2. de ſacram. Cœna.*

Theſis tertia. Utrique pernecеſſariam eſſe hanc, quam nunc optamus amicam conſpirationem atq; conſenſum.

NOn eſt inſtituti noſtri in locos communes excurrere & exſpatiari, unde labor immenſus, fructus perexiguus; potius ea argumenta comparare par eſt, quæ non impetrare, ſed imperare; non movere, ſed impellere; non denique ſuadere, ſed quodammodo co-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

gere ad conſentiendum poſſint. Nec f
nè ulla promptiora, aut exquiſitio
eſſe vides ad hanc communionem fo
mandam firmandamque, quam quæ e
communi utriuſq; partis gaudio, com
muni luctu, communi periculo, & de
nique ex lucro communi emergunt.
Genuini Chriſti membri indicium nul
lum expreſſius aut exploratius, quam
τὸ συμπαθεῖν, quod in duobus potiſſi
mum cernitur. Vnum eſt ex concepta
reconciliatione gaudium, quale fuit di-
vina illa Pſalmiſtæ ἐπιφώνησις de unitate
fratrum: O quam bonum & quam ju-
cundum! Alterum eſt ex eo diſſenſionis
tædio luctuque cordolium, quale nimi-
rum populus Iudaicus expreſſit per ſua
de diviſionibus Ruben anxia ſuſpiria.
Gliſcente apud Corinthios ſchiſmate,
hortatur eos Apoſtolus, ut mente &
ſententia ſint κατηρτισμένοι: vox ab ἀρτί-
ζειν, quæ apud medicos ſonat membra
luxata in ſuum locum reſtituere. Idem
ut Philippenſium animos componeret,
ô quam ſacro faſcino eſt uſus? ſi qua
(inquit) conſolatio, ſi quod ſolatium
charitatis, ſi qua communio ſpiritus, ſi
qua viſcera & miſerationes, explete
meum gaudium. Vnde vero? Pergit, ut
itidem

tidem ſitis affecti, eandem charitatem habentes, σύμψυχοι καὶ ἓν φρονοῦντες. Ipſa Suada credo, ſi loqui poſſet, non potuiſſet ἐμφατικωτέρως, ubi quot verba, tot tela, quæ nimirum animos noſtros percellant, fodicent & lancinent. Vnicam addam ejuſdem Apoſtoli unitatū complurium concatenationem (ad Epheſios) unius corporis, unius ſpiritus, unius ſpei, unius vocationis, unius Domini, unius fidei, unius Baptiſmi, unius Dei & Patris omnium. Quæ ſingula uni ejus propoſito inſerviunt, ut nimirum Epheſii ſtudeant ſervare unitatis ſpiritum per vinculum pacis. Quod ad periculum pertinet, nemo noſtrum ignorat imminere nobis Romani Antichriſti tyrannidem, qui apud ſe ſuaviter decantat inprimis funeſtū illud & fatale, Divide & Impera; vel potius expugna & in Orcum præcipita, nempe dividendo: nam Regno diviſo ne Gehenna quidem poteſt conſiſtere. Ex aliis ſapere diſcamus. Guelphis & Gibellinis conveniebat inter ſe, cum communis hoſtis emerſerat. Vt nos ſervemus, non expergiſcimur? De lucro quod dixi, nunquid poteſt aliquid eſſe ipſa ſalute majus? Quanquam & hoc quoq; quo

commu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

communius, eo majus meliuſque. Pro-
ponamus igitur ob oculos noſtros, per
Deum vos oro atque obteſtor, Eccle-
ſiam Gręcam, quę jam confraternitatem
noſtram ambire quodammodo videtur,
Titulus hic Confeſſionis eſt.
" ut apparet ex confeſſione fidei à Re-
" verendiſſimo Patre Cyrillo Patriarcha
" Conſtantinopolitano, omnium Eccle-
" ſiarum Orientalium nomine nuper-
" rimè edita, quæ eſt in Articulis ſingu-
lis ab eo propoſitis & pervulgatis cum
Proteſtantium confeſſionibus per om-
nia conſentiens. Hanc ego ampliſſimam
orbis Chriſtiani partem videre mihi vi-
deor ad primum conſociationis noſtræ
nuncium in amplexus noſtros convo-
laturam illico, quam ſpem noſtram ſi
Chriſtus beaverit, poſſet hæc una res
omnem omnium Imperatorum, trium-
phorum, & trophæorum ſplendorem
& gloriam antecellere. Ad alteram
tuam quæſtionem feſtino.

Altera

Altera controverſia. Quæ de Articulo uno immenſi myſterii de Prædeſtinatione ex prævisâ fide & operibus.

HÆc altera Quæſtio eſt (ut ex literis tuis colligo) in quam alii pacis alioqui ſtudioſi, veluti in ſcopulum impegerunt. Ergo ut quivis intelligat, me non meapte ſponte hanc tanquam anſam diſputandi quæſiviſſe, ſed in eam potius incidiſſe perinvitum; non jam argumentatoris, ſed duntaxat hortatoris perſonam eam geram, quam temporis ratio mihi impoſuit.

Propterea Ornatiſſimi Doctores Saxonici, hanc meam ſuaſionem, uti ſpero, æqui bonique conſulturi ſunt, in qua eos obnixè oro precorque, primum ut in hac cauſa in gratiā redire velint cum ſuo Luthero, qui (prout decuit filium gratiæ) Gratiam Dei omni modo gratuitam eſſe ſemper arctè tenebat, accurateque defendebat. Deinde ne patiantur ſe ab ipſis Papiſtis, etiam Ieſuiticæ ſectæ Doctoribus primariis, Bellarmino, Toleto, Pererio, Suareo, Salmerone, Maldonato in Gratiæ divinæ patro-

cinio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

cinio & propugnatione ſuperari; à qui-
bus doctrina de Prædeſtinatione ex
prævisione fidei aut operum, tanquam
purus putus Pelagianiſmus exploſa e[st].
Poſtremo non ultimæ prudentiæ la[us]
eſt, ex hoſte utilitatem capere. Prod[iit]
duobus abhinc annis liber Guilielmi [de]
Gibieuffe Ordinis oratorii, Presb. [&]
Doct. Sorbonici, hodierno Papæ Vrb[a-]
no dicatus: in quo inſeruntur verba Cl[e-]
mentis Octavi de Auxiliis Gratiæ. Sum[-]
ma eſt, totam eam Doctrinam ad no[r-]
mam Doctrinæ ſancti Auguſtini de gr[a-]
tia aſtringi debere, eundem Auguſtinu[m]
ducem agnoſcendum eſſe atque ſequen[-]
dum: propterea quia ſanctus ille v[ir]
nihil videtur prætermiſiſſe eorum qu[æ]
ad præſentes controverſias pertinent, &
quoniam multi prædeceſſores noſt[ri]
(inquit) Doctrinæ Auguſtini de Grati[a]
tam acres fuerunt Aſſertores & Vindi[-]
ces, ut eam quaſi hæreditario jure re[-]
linqui in Eccleſia voluerint; æquum
non eſt ut patiar illam hac hæreditat[e]
privari. Hactenus Papa, in cujus judici[o]
non dico Authoritatem, ſed profecto
veritatem Calvinum, ſi nunc in vivi[s]
eſſet, juraturum fuiſſe nullus dubito:
quem quicunque legerit, facilè agno-
ſcet

Guilie. de Gibieuffe de Libertate Dei & Creaturæ.

ret, in hiſce controverſiis Auguſtini hæredem fuiſſe ex aſſe.

Vides tandem (dulciſſime εἰρηνο-διώκτης) quomodo tua importunitas, meuſque in cauſa tam neceſſaria Zelus Orationem hanc meam ultra Epiſtolæ metas provexerint; in qua ſi minus judicium, attamen pro Chriſtiana pace ſtudium meum poteris agnoſcere. Omnis veræ Pacis Autor Dominus Chriſtus Ieſus, te ad tantam negotiorum molem pro pace publica animosè ſuſtinendam ſpiritus ſui virtute corroboret.

Vale.

THO. DVNELMENSIS.

Poſt ſcriptum:

Tantum abeſt ut prior hæc noſtra φιλαδελφίας *prenſatio, præjudicio nobis ſit, ut honori ſit potius: Deo ipſo Doctore & duce; de quo Euangeliſta,* 1 *Iohan.* 4. 10. *Ipſe dilexit prior.*

T. D.

Admodum Reverendi D.
IOH. DAVENANTII
Epiſc. Sarisburienſis
SENTENTIA

Ornatiſſ. & Doctiſſ. viro
IOHANNI DVRÆO
hanc ſuam commentationem
qualemcunque mittit
IOHANNES DAVENANTIV
Epiſc. Sariſb.

DIGNISSIMA quidē eſt omniu[m] piorum Theologo-rum conſideratione vox illa Dei apu[d] Prophetam Zacha-
Cap. 8. verſ. 19. riam, Veritatem & Pacem amate: cu[i] etiam conſonat illud Apoſtoli, Αληθεύε-τε ἐν ἀγάπῃ. Non igitur ſic ratio veritatis eſt habenda, ut pacis cura prorſu[s] negligatur, nec unitas talis ambienda, quâ vera fides deſeratur. Obtendant

ergò

gò quod volunt de religione & fide
gladiantes Theologi, neutram ex
imo diligunt qui utramque non dili-
int; neutram pio animo deſiderant,
ui utramque non deſiderant.

Si enim (quod Philoſophi tenent)
uodlibet corpus naturale non minus
petit unitatem ſuam quam Entita-
m, nil cauſæ video cur corpus illud
irituale & myſticum quod Eccleſiam
atholicam vocamus, non pari affectu
nitatem ſuam deſideret, utpote quâ
iſſolutâ nec ſubſiſtere poteſt, nec vel
ente concipi. Flagremus ergo cupi-
itate veritatis quanta maxima in piis
atholicis eſſe debet, modò interim
on excidat nobis illud Paulinum; ſi
eri poteſt, & quantum in nobis eſt,
um omnibus pacem eſſe colendam: *Rom.* 12
um omnibus (inquam) hominibus ex- *verſ.* 18.
ernam & civilem, cum omnibus Chri-
ianis internam, Eccleſiaſticam, Spiri-
ualem. Eſt hoc Chriſti ipſius, eſt Chri-
tianæ Eccleſiæ generale votum, ut om-
es qui credunt in Chriſtum, in unum
uaſi corpus, imò in cor & animam
nam coaleſcant. Cum hæc ita ſe ha- *Ioh.* 17.
eant, meritò ab omnibus laudandi 21.
unt Pacifici illi Theologi, qui nuper *Act.* 4. 32.

operam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

operam ſuam addixerunt Eccleſiis Evangelicorum inter ſe conſociandis. Ad me quod attinet, utinam in commune conſulere poſſem, quod tam ſancto negotio promovendo poſſet inſervire. Quod poſſum, tuo rogatu faciam (dilectiſſime Duræe,) eaq; in medium proferam, quæ mihi hac de re cogitanti nuperrimè in mentem veniebant.

Inprimis ergo conſiderandum arbitror, an poſſibilis ſit talis omnium Reformatarum Eccleſiarum inter ſe unio cujus virtute alii alios non amicorum ſolummodo ſed fratrum loco habeant: atque propter talem unionem non tantum externæ amicitiæ, ſed fraternæ ac ſpiritualis communionis ſigna, effecta, officia omnia viciſſim inter ſe exhibeāt. Nam ſi impoſſibilis ſit inter eas arctiſſima hæc unio quam tantoperè appetimus, Impoſſibilium nulla eſt obligatio; ſi autem poſſibilis ſit, rei tam ſanctæ tam Deo gratæ diutius oppugnandæ aut procraſtinandæ nulla excuſatio. Iam quod dixi primo in loco, diſpiciendum. Poſſibilis ſit, nec ne hæc communio, id intelligi debet, etſi maneant inter privatos particularium Eccleſiarum Doctores vexatæ illæ Controverſiæ,

quas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

as perdiu diſcruciâſſe Eccleſias Ger-
nicas , vident omnes , gemunt fi-
les.

Quamvis optandus ſit in hiſce om-
bus Controverſiis plena & perfecta
eologorum concordia, tamen ut tot
pita in unam ſententiam conſpirent,
quidem ſperari poteſt, ne dum uno
ulo effici.

Poſſe autem interim Eccleſias non
ſtantibus quæ indeciſè pendent Con-
verſiis, fraternam, ſanctamque com-
nionem inter ſe inire, inde conſpici
teſt , quod quoties diverſarum par-
m Theologi, id ex animo velle, & ſe-
aggredi cæperunt, toties & tantum
ecerint, quantum efficere voluerunt;
is tum proculdubio effecturi, ſi ipſo-
m voluntas in mora non fuiſſet.

Teſtis ſit ipſe Lutherus atque Helve-
, inter quos manente aliquâ de præ-
tia corporis Chriſti opinionum di-
rſitate amicabilis unio Marpurgi con-
tuta eſt ; Luthero profitente nolle ſe
nc laudem adverſæ parti concedere,
od Pacis & Concordiæ ſtudioſiores
am ipſe eſſent. Quam Concordiam *Hoſp. Hiſtor. Sacr. an. 1529*
ſcio quibus machinis aliquantulum
ncuſſam , & labefactatam itidem re-

novâ-

novârunt; idque gaudente Luthero, et
poſt Helveticorum confeſſionem d
genter conſideratam, ut corda ſimul et
dextras jungerent, neceſſarium ju
Idẽ an. 1537. cante. Si quis autem exiſtimet hanc co
cordiam non fuiſſe tam plenam & p
fectam Vnionem atque ea eſt qua
nunc poſſibilem affirmamus, haud im
inficias; ſed illud inſuper addimus, n
rei ipſius impoſſibilitatem, ſed quoru
dam voluntatem ab omnibus ſuſpici
num ſpumis ac ſcoriis nondum be
expurgatam, huic præclaro ac operi p
ad ſummum faſtigium perducendo o
ſtitiſſe. Nam quod ad Bucerum attin
Ibid. alioſque primarios Theologos cum
lo ſentientes, fraternam & abſoluta
communionẽ non ſolum poſtulaban
ſed eſſe ineundam demonſtrare vol
bant, nec quicquam quod eò conduce
potuit prætermittebant. Porro qua
poſſibilis ſit inter Eccleſias Reformat
hæc unio fraterna & communio, att
ſtatur conſenſus ille Polonicarum E
cleſiarum non ita pridem Sendomiri
initus & hactenus religioſè obſerv
tus.

Non illi omnes controverſias è m
dio tollere potuerunt, ſed omnibus di
ſidi

iis valedicere potuerunt, atque tam
ctam inter ſe communionem ſtabili-
, ut alii alios ſive ad verbi prædicati
ditionem, ſive ad Sacramentorum
ım in ſuos cætus admittere non re-
ſarent. Quam ſanctam fraternamque
cleſiarum Polonicarum conjunctio-
m Sapientiſſimus Princeps Ludovi-
s Elector ac Comes Palatinus, non
odo per literas illis gratulatus eſt, ſed
ndē Germanicis Eccleſiis à Deo Opt.
ax. comprecatus. Quod itaque paci-
o Salomoni de templi Hieroſolymi-
ni ædificatione olim dictum eſt, id
o dixerim omnibus pacificis Theolo-
s de Eccleſiarum Reformatarum con-
ciatione; Surgite, Viri Optimi, agite
c negotium, & erit Dominus vobiſ-
ım. Ne dubitetis id jam fieri poſſe, *1 Chron.*
ıod alibi factum omnes agnoſcunt. *22. 16.*
d ne vanum hoc impoſſibilitatis ter-
culamentum, Principum, Theologo-
ım, aut quorumvis piorum Chriſtia-
orum hac in re conatus poſſit retar-
are, enumerabo illa obſtacula quæ re-
era efficiunt communionem Eccleſia-
ım planè impoſſibilem, unde conſta-
it nihil tale obſiſtere quo minus Ger-
ıanicæ Eccleſiæ (etiam pendentibus

 con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

controverſiis,) fraternam communionem inter ſe inire poſſint, & initam ſanctè conſervare. Primum igitur & maximum obſtaculum quo impediuntur Eccleſię nondum conſpirantes in omnibus Theologicis quæſtionibus ne in unum coaleſcant, eſt, uſurpatum unius in alteram dominium ac tyrannicæ cujuſdam poteſtatis exercitium.

Nam ſi una aliqua Eccleſia velit ita dominari in fidem aliarum, ut pro fratribus nullos agnoſcat, aut in communionem ſecum admittat, niſi credendi ac loquendi legem ab eadem prius accipiant, in quarumcunque opinionum diſſidio, nulla ſpes relinquitur ineundæ aut conſervandæ fraternæ unionis. Vetat ſiquidem Sacra Scriptura ne hunc in modum faciamus nos quorumvis mortalium mancipia; vetat unicus Magiſter ne hunc in modum Magiſtros terrenos fidei noſtrę dominos agnoſcamus. Quę hac lege in communionem alterius Eccleſiæ recipitur, non pacem inde acquirit, ſed iniquiſſimæ ſervitutis pactionem. Sola Romanenſis Eccleſia eo ſuperbiæ ac dementiæ proceſſit, ut exturbet è communione Sanctorum & orco devoveat Eccleſias omnes, Antichriſtianum

Matth. 23.

num

um hoc abſolutæ & cæcæ obedientiæ
ugum ſubire recuſantes. Avertat Deus
o omnibus Proteſtantium Eccleſiis
anc Papiſtarum inſaniam; qua præva-
nte conjunctionem Eccleſiarum quam
mnes deſiderare debemus, ne ſperare
uidem, imo nec optare liceret. Sed
Deo laus) notum eſt, certum eſt, om-
es & ſingulas Reformatas Eccleſias ab
ac Antichriſtiana dominandi libidine
oto animo abhorrere.

Sublatus itaque è medio eſt prima-
ius obex, qui inter Eccleſias per om-
ia nondum conſpirantes, facere ſolet
chiſma perpetuum, eademque opera
nionem reddit reapſe impoſſibilem.
Secundum obſtaculum quo interve-
niente unio & communio diverſarum
Eccleſiarum (Saxonicarum, puta & Hel-
veticarum) fiat impoſſibilis, eſt cultus
Idololatrici ex una parte approbatio,
ex altera deteſtatio. Notum ſiquidem
eſt piis omnibus illud apud Hoſeam, Si Cap. 4
fornicatur Iſraël, non delinquat Iuda,
Nolite ingredi, &c. Et illud Apoſtoli-
cum, Quis conſenſus templo Dei cum
Idolis? aliaque in eandem ſententiam 2 Cor.
penè infinita. Nec malè hac de re Ter- 6.
tullianus; Principale crimen generis

humani ſummus ſeculi reatus Idolola-tria. Deo igitur tam ſeverè mandante, ut Idola ac Idololatriam omnem quacunque ſpecie obvelatam fugiamus, impoſſibile moraliter habendum eſt, quod fieri nequit abſque Idololatrica aliqua contaminatione, & divinæ Majeſtatis graviſſima offenſione. En grande & horrendum obſtaculum, quo Eccleſiæ Reformatæ non abſque ſummo animi dolore & horrore coguntur extra Eccleſiæ Romanæ communionem manere. Sic enim iſti depereunt idola ſua, ſic obtrudunt ſuis omnibus adoranda, ut in communionem cum illis nemo venire poſſit, aut ſaltem permanere, niſi eadem opera manifeſtarius Idololatra velit evadere. Si Eccleſię Germanicæ ſanctam inter ſe communionem inire & retinere non poſſent, quin aut exercere cultum Idololatricum tenerentur, aut ſaltem credere & profiteri talem cultum non eſſe illicitum, communionem quæ obtineri non poſſet abſque tam duris & diris conditionibus, ego impoſſibilem affirmare non dubitarem.

Poſſumus enim id ſolum quod jure poſſumus; ut ipſi Iuris Conſulti loqui ſolent. Eſt autem quod hic iterum ite-

rumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

umque Deo gratias agamus, qui Eccleſias Reformatas utcunque in omnibus ſcientiæ Theologicæ concluſionibus minimè concordes, in damnanda tamen & abolenda Idololatria unanimes fecit & mirabiliter conſpirantes.

Si ergò hac ipſa hora Euangelicæ Eccleſiæ ad unam omnes in fraternam communionem convenire cupiant, ne minima quidem contaminatio Idololatrica ulla ex parte eſſet metuenda. Faceſſat itaque omnis qui ab hac cauſa peti poteſt impoſſibilitatis prætextus, nec ab hoc ſancto propoſito & opere, aut animos piorũ avertat, aut conatus.

Tertium & ultimum obſtaculum unde diverſarum Eccleſiarum inter ſe communio habeatur impoſſibilis, eſt fundamentalis alicujus articuli ad ſalutem Chriſtianorum cognitu & creditu neceſſarii, ex una parte Catholica aſſertio & defenſio, ex altera hæretica pernegatio & oppugnatio. Cum hæreticis enim Chriſtianæ noſtræ fidei fundamenta ſubvertentibus in unum coaleſcere, eſt à Chriſto Eccleſiæ fundamento diſſilire. De hoc obice, quia maximi momenti res eſt, paulò fuſius erit diſſerendum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

In primis igitur fundamentalem a-
ticulum habendum ſentio, qui ex v-
luntate Dei revelantis ad ſalutem e
æternam beatitudinem conſequenda
eſt adeò ſcitu & creditu neceſſarius,
ex illius ignoratione ac multò ma
oppugnatione, æternæ vitæ admitten
manifeſtum periculum incurratur.

Non noſtri ſeculi Theologis incu
bit hoc negotium, ut populo Chriſtia
novos ac fundamentales Catholicæ
dei articulos procudant. Qui Apoſt
lorum & Primitivæ Eccleſiæ tempo
bus non fuit fundamentalis, noſtris a
firmationibus, altercationibus, anath
matiſmis nunquam evadet fundamen
talis.

Prima hæc Credibilia quæ ex tot
Scripturæ corpore in ſymbolum Apo
ſtolicum collecta & comportata habe
Epi. 57 ad Dardan. mus, conſtituunt illam fundamentali
fidei regulam, quam Auguſtinus puſil
lis, magniſque communem vocat, atque
ab omnibus perſeveranter tenendam
Ad Cō ſtant. Auguſt decernit, de qua in eandem ferè ſenten-
tiam Hilarius: Tutiſſimum nobis eſt
primam & ſolam Euangelicam fidem
in Baptiſmate confeſſam intellectamq;
retinere. Atque ad hoſce fundamentales

articu-

articulos puto reſpexiſſe Apoſtolum, quando Titum vocat genuinum filium ſuum κατὰ κοινὴν πίστιν: ſecundum fidem communem. Communis hæc fides Symbolo Apoſtolico comprehenſa, omnibus Chriſtianis credenda proponit Admirandum creaturarum omnium ex nihilo opificium, Adorandæ Trinitatis imperveſtigabile myſterium, Chriſti Incarnati, Paſſi, Reſurgentis, Glorificati miſeris peccatoribus impenſum beneficium, quæque inde dimanant, Redemptionem humani generis, Sanctificationem peculiaris populi, Communionem horum Sanctorum inter ſe, Remiſſionem peccatorum, Reſurrectionem corporum, Glorificationem fidelium. Qui credit omnia quæ hoc brevi ſymbolo comprehenſa habemus, vitamque Chriſti præceptis conformem agere conatur, ex albo Chriſtianorum non eſt expungendus, neque à communione cum aliis Chriſtianæ cujuſcunque Eccleſiæ membris abigendus. E contra qui ullum ex hiſce articulis furcillat aut ſugillat, licet nomen Chriſtiani ſibi vendicet, ab orthodoxorum communione arcendus eſt, & procul amandandus. Agnoſco tamen dogmata multa præter

Tit 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

hoſce articulos in ſacris Scripturis co
tineri, atque ex ſacris Scripturis per fi
mam conſequentiam poſſe deduci, qu
ſunt cognitu perquam utilia, & ad pr
fectum in Theologica ſcientia multu
conducunt: ſed ſub amittendæ ſalut
aut communionis periculo tum d
mum tenenda ſunt, cum in Scriptur
contineri, vel ex Scripturis neceſſari
conſequi manifeſtè declarentur & inte
ligantur.

In hiſce ſi qua Eccleſia non pote
veram ſuam ſententiam aliis Eccleſii
ita manifeſtam reddere, ut eas in ean
dem pertrahat, renunciare debet illa
rum erroribus, fraternæ tamen communioni propter hoſce errores renunciare non debet. Hiſce addo, quod etiamſi locus aliquis Sacroſanctæ Scripturæ videatur hiſce Eccleſiis fundamentalem articulum ſtabilire, aliis non videatur, non eſt tamen in hoc opinionum diſcrimine ſatis juſta cauſa communionis abrumpendæ, modò utraque ipſum articulum piè credat, & in aliis Scripturæ Sanctæ locis clarè & ſolidè fundatum agnoſcat. Denique & illud adjungendum, non eſſe impoſſibile, neque à bonorum Chriſtianorum officio

alienum, cum illis Eccleſiis communionem retinere, qui nobis opinionem aliquam ſequi videntur, quæ revera non poteſt cum fundamentali articulo cohærere; dummodo ipſum articulum explicitè profiteantur, & ambabus (quod ajunt) ulnis amplexentur.

Abhorret enim à charitate, imò à recta ratione, ut quis propter conſequentias nec intellectas, nec à ſe conceſſas putetur fundamentalem articulum negaſſe aut rejeciſſe, quem firmiter credit, explicitè aſſerit, & ſi opus eſſet veritatem ejuſdem vel ſanguine ſuo obſignaret. Verior & benignior eſt illa Magni & Pacifici Theologi ſententia; *Bucerus.* Noſtrum eſt non quid per ſe ex quovis ſequatur dogmate, ſed quid in illorum ſequatur conſcientia ſpectare, qui tenent illud dogma quod nos articulo fundamentali oppoſitum arbitramur. Quemadmodum enim qui verum aliquod principium credit, non ſtatim credit aut intelligit ea omnia quæ à doctioribus per conſequentias inde deduci poſſunt: ita qui falſam aliquam opinionem tenet, non protenus tenet omnia quæ perſpicaciores huic falſæ opinioni connexa & conſequentia eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

animadvertunt. Vrgere licet hujuſmodi conſequentias ad errorem fratribus eripiendum, at odioſè impingere quaſi eſſent propria illorum dogmata, non licet.

Quam latè hoc pateat, quantumque valeat ad ſtabiliendum inter Eccleſias Reformatas fraternam unionem, prudentes & pacis Eccleſiaſticæ amantes facilè animadvertent. Nam ſi concedatur impoſſibilem (id eſt illicitam) eſſe ſolummodo communionem cum illis cætibus qui explicitè rejiciunt articulum aliquem fundamentalem, aut hæreſin tuentur quæ Cor petit, & à communione cum ipſo Chriſto abſcindit, illud etiam conſequetur, inter Eccleſias ſanas & malè affectas, vel inter Eccleſias notæ purioris & impurioris, poſſe conſtare hanc fraternam quam deſideramus inter Eccleſias Germanicas communionem. Recedant ergo Eccleſiæ fundamento adhærentes ab Apoſtaticis, at interim ab errantibus in iis, quæ levioris ſunt momenti, nec à Chriſto vitæ fonte diſtinguunt, ne recedant. Iubet Apoſtolus infirmos in fide aſſumere, non abjicere. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtine-
Rom. 14 1.

re, &

re, & non nobis placere, inquit, idem Apoſtolus. Nimium ſibi placet illa Eccleſia quæ alias in quibus nec invenitur tyrannis, nec Idololatria, nec hæreſis mortifera, propter aliquam Intelligentiæ infirmitatem, tanquam ſua communione indignas aſpernatur. Non ſic priſcæ Eccleſiæ patres, quorum ſtudia in conſociandis particularibus Eccleſiis per orbem diſperſis, apud Centuriatores per ſingulas annorum Centurias licet obſervare. Sed illud propoſito noſtro aptiſſimè inſervit, quod ſcripſit Optatus Milevitanus: Eccleſias per totum orbem commercio formatarum in una communionis ſocietate potuiſſe concordare. In illis autem formatis pacificis ſive ſynodalibus literis, nil aliud continebatur, præter confeſſionem Catholicæ fidei in ſymbolis ſtabilitæ, ac in Conciliis Nicæno, Chalcedonenſi aliiſque, communi Eccleſiæ univerſalis conſenſu contra hæreticos breviter explicatæ. De infinitis aliis quæſtionibus, quæ inter privatos diſperſarum Eccleſiarum Doctores oriri & agitari potuerunt, nulla Eccleſia conſenſionis abſolutæ formulam, ab aliis aut exigebat aut exſpectabat. Nam ſi abſq;

Rom. 15. 1.

Cap. 7. Lib. 2.

hac impoſſibilis judicata fuiſſet partic[u]larium Eccleſiarum fraterna comm[u]nio, ad eam conteſſerandam & cont[e]ſtandam non ſynodalibus Epiſtolis a[c] brevibus confeſſionum Formulis, ſe[d] ingentibus Controverſiarum volum[i]nibus opus fuiſſet. Quod ſi ab antiqu[is] Patribus diſcere recuſamus, at ab hoſt[i]bus tandem aliquando diſcamus; no[n] eſſe impoſſibilem fraternam animo[rum], officiorum, Sacramentorum com[m]unionem inter illas Eccleſias quæ d[e] Controverſiis nunquam definiendi[s] contrarias ſententias defendunt.

Nil dicam de Thomiſtarum & Scotiſtarum, nil de Dominicanorum & Ieſuitarum altercationibus, inter ipſas Romanæ Religionis Eccleſias, verſatur & vexatur una Controverſia majoris momenti, quàm ſunt omnes ſi in unum conglobentur de quibus litigant inter ſe Proteſtantes. Illam volo de infallibili Iudice in omnibus Chriſtianæ fidei quæſtionibus. Hiſpanicæ & Italicæ Eccleſiæ tuentur Papam eſſe hunc ſupremum judicem, Chriſti ipſius authoritate irrefragabili munitum, & Spiritu veridico ſic afflatum & illuminatum, ut in decretis ſuis & definitionibus, quibus to-

tam

tam Eccleſiam obligáre intendit, nullo modo errare poſſit. At Gallicanæ è contra eundem deprimunt, de cathedra ſua infallibili deturbant, adeóque erroribus obnoxium ſtatuunt, ut ſi in fide aut in moribus, judicio & authoritati univerſalis Concilii ſubeſſe & parere recuſet, pro Schiſmatico & Hæretico habendum & deponendum conclamitent. En de ipſa fidei Catholicæ columna magnum diſſidium: in hac tamen opinionum pugnâ, fraternæ Communionis inter Eccleſias ipſas nullum divortium. Nolite annunciare in Geth, neque annuncietis in compitis Aſcalonis, Philiſtæos in pacem ac unionem inter ſe colendam propenſiores eſſe quam Iſraëlitas. Denique ſi inter Eccleſias particulares hujuſmodi controverſiæ impoſſibilem efficerent unionem, velim quis mihi oſtendat vel duas Eccleſias (quarum una alteri non eſt ſubjecta) quas alienari, divelli, & quaſi intergerino pariete diſterminari non ſit neceſſe.

Niſi igitur eò redeamus, ut propter diſſenſum in fundamentalibus tantummodò permittamus hanc ab aliis Eccleſiis ſeceſſionem, communio Eccleſiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Catholicæ tantoperè olim celebrata erit inane nomen, & titulus fictitius cui veritas ipſius rei nunquam reſpondebit.

Donatiſtæ olim dicere ſolebant, periiſſe de cætero mundo Eccleſiam, & in parte Donati ſola remanſiſſe. Romanenſes etiam in hoc puri puti Donatiſtæ ſunt, qui vociferantur in ſola parte Pontificis Romani Eccleſiam Catholicam inveniri. Noſtrum eſt ab hac ſchiſmatica pravitate abhorrere, & communionem fraternam cum omnibus Chriſtianis Eccleſiis conſervare & profiteri, quas à Chriſto capite per hæreſin aut Idololatriam nondum disjunctas, aut ab aliis Eccleſiis propter uſurpatam tyrannidem minimè fugiendas judicamus.

Auguſt de unitate Eccleſ. c. 12

Quæ hactenus de Obſtaculis quæ Impoſſibilem faciunt diverſarum Eccleſiarum inter ſe communionem, & de opinionibus diſcrepantibus quæ minimè faciunt, ſunt diſputata, eò ſpectant omnia, ut ſi inter Theologos conveniri poſſit, controverſias quæ Reformatorum Eccleſias jam diu exercuerunt & defatigarunt, non eſſe ejuſmodi, ut ſive quis ad horum ſive illorum ſententiam

accedat, à Chriſto & fundamentali fide diſcedere, & in hæreſin fundamento contrariam incidere judicetur, etiam manentibus hiſce non tam Eccleſiarum quam ſcholarum diſſidiis, communionem fraternam inter Proteſtantium Eccleſias univerſas iniri & cuſtodiri poſſe fateamur. Non eſt mei inſtituti in ipſas controverſias me immergere, doctiſſimos & celeberrimos Eccleſiarum Germanicarum Theologos tantummodo exoratos velim, ut pacificis animis & affectibus ſedatis percurrãt omnes quæ inter ipſos agitantur quæſtiones: Peribit ſiquidem judicium ſi res tranſeat in affectum. Primaria & mater ferè reliquarum omnium, eſt illa quæ de Modo præſentiæ corporis & ſanguinis Dominici in Euchariſtia adhuc manet indeciſa. Atque ad hanc quod attinet, poſt rem penſiculatè conſideratam pronunciavit undecunque doctiſſimus Bucerus, in Re & animo fuiſſe Concordiam, in verbis tantum & loquendi modis aliquam varietatem. Dixit olim ipſe Lutherus, ſi creditis & docetis in ſacra Cœna verum corpus & verum ſanguinem Domini exhiberi, dari & ſumi, & non panem & vinum tantum, & quod hæc perceptio, *Contra Robert.* Ultingen *& alibi.*

& ex-

& exhibitio verè fiat & non imagin-
riè, inter nos convenit. Eodem temp-
re conceſſit Bucerus ſociique ejus, v-
rum Domini corpus & verum ſangu-
nem, cum viſibilibus ſignis pane & vin-
exhiberi, dari & ſumi. Scripſit olim I-
cobus Andreæ. [Neque cum Caperna-
tis ſentimus, neque transſubſtantiatio-
nem Pontificiorum recipimus, nequ-
phyſicam & localem corporis & ſan-
guinis Chriſti in ſacra Cœna præſen-
tiam aut incluſionem ſtatuimus. Nequ-
vocabula illa Subſtantialiter, Corpora-
liter, Oraliter quicquam aliud nobis niſ-
veram corporis & ſanguinis in ſacra
cœna præſentiam & manducationem
ſignificant.] Iam quæ fuerit ſententia
Helveticarum Eccleſiarum audiamus.
[Quanquam negant fieri transſubſtan-
tiationem, nec ſentiunt fieri localem in-
cluſionem in pane, aut durabilem ali-
quam conjunctionem extra uſum Sa-
cramenti, tamen concedunt Sacramen-
tali unione Panem eſſe corpus Chriſti,
& porrecto pane ſimul adeſſe & verè
exhiberi corpus Chriſti.] Non lac lacti
ſimilius quam eſt illa Helveticarum Ec-
cleſiarum ſententia, ſententiæ Luthera-
næ. Si quis tamen ſuſpicetur ſub hac
verbo-

Apud. Hoſp. Hiſtor. ſacra ad An. 1536.

Colloq. Momp. Pag. 16

Apud Hoſp. ad An. 1536.

verborumConcordia latere adhuc poſſe aliquam ſententiarū repugnantiam, illud nihilo minus urgendum eſt & quærendum;an ea talis ſit tantique momenti ut Eccleſiarum pacem ac unionem reddat impoſſibilem , ſchiſma & diſſociationem neceſſariam faciat & ſempiternam. Scio doctiſſimis & ſolidiſſimis Theologis extra partes & pulverem hujus diſcordiæ conſtitutis longè aliter videri. Iam quod ſpectat ad illas Controverſias de Omnipræſentia Corporis Chriſti, de Idiomatum Communicatione aliiſque quas illa prior videtur peperiſſe , quiſquis cum judicio perpenderit, quid utrinq; concedatur, quid negetur , perſpiciet illico nullum fundamentalem articulum , ſive ab his ſive ab illis in dubium vocari, nedum oppugnari aut everti. Quicquid enim ab Eccleſia Catholica in ſymbolis conciliiſq; univerſalibus hiſce de rebus definitum eſt , id utrique pariter rejiciunt & abominantur. Quod autem per conſequentiarum funiculos alii alios aliquando pertrahere conantur in lutum ſordidorum Hæreticorum, id non tam mirandum quam dolendum eſt. Novimus omnes diſputantium iracundorum

conſuetudinem, præſertim poſtqua
diu contendendo cæperint vehemen
incaleſcere: Breviter etiam antea atti
mus quid de hæreſibus quæ per con
quentias minimè conceſſas aut intel
ctas aliis intentantur, ſit ſentiendum.
præſentiarum hoc unum ſufficiat
communionis fraternæ poſſibilitate
demonſtrandam quod neuterubi
lum dogma fundamento fidei è diam
tro contrarium, aut ſalutis (ut Tertu
liani verbo utar) devoratorium exp
citè defendatur: imò quæ talia ſun
omnia ab utriſque clarè & explici
damnentur. Si quæ aliæ de Prædeſtin
tione, de libero arbitrio, aut conſimil
bus natæ ſunt inter Eccleſias novæ
tes, nullo colore obduci poſſunt, ad E
cleſiarum communionē impediendam
In hiſce etenim omnibus illud unicu
ad Catholicam & fundamentalem f
dem ſpectat, ut Gratia Dei gratuita i
Prædeſtinatione miſerorum, converſio
ne peccatorum, liberatione humanaru
voluntatum, perſeverantia denique &
ſalute electorum ita plenè agnoſcatu
ut quicquid facit ad ſtatum gratiæ au
Gloriæ adipiſcendum, quicquid in ho
ordine fit ab hominibus, id totum Deo
detur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

detur, ac divinæ gratiæ miſericordiæque ſpeciali aſſignetur. Econtra quicquid ad corruptionem humanæ naturæ, quicquid ad obſtinationem in peccato, quicquid ad liberi arbitrii vitioſitatem & ſervitutem ſpectat, quicquid denique ad æternam damnationem ducit miſeros mortales, & in gehennam præcipitat, id omne nobis noſtriſque demeritis imputemus, & à Deo longè faceſſere jubeamus.

Dum hæc fixa manent immotaque (uti revera manent) quamvis in doctrinis fundamento ſuperſtructis diverſos habeant concipiendi aut loquendi modos, imò quamvis diverſas ſententias ſequantur, non ſunt hujuſmodi errores adeò capitales, ut propter eoſdem capitale odium inter Eccleſias foveri, ut perpetuum ſchiſma nutriri oporteat. Si ergo hoc ſemel conſtiterit inter Theologos, illorum lites non fuiſſe aut eſſe de articulis fundamentalibus, & cognitu ad ſalutem planè neceſſariis, ſimul conſtabit, non eſſe impoſſibile ut Eccleſiarum unio & communio redintegretur, pernitioſum hoc ſchiſma protinus auferatur, & beata pax inpoſterum inter Eccleſias Germanicas ſanctè conſervetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

vetur. Iam proximum eſt, ex quo vi-
mus hanc unionem eſſe poſſibilem,
conſideremus, utrum virtute divi
mandati, & debiti ſui officii, teneant
Principes, Doctores, totuſque adeò p
pulus Chriſtianus quiſque pro virili ſ
eniti, ut hæc fraterna inter Eccleſi
communio, quam primum commo
fieri poteſt, ſtabiliatur.

1. Omnes ad hoc eſſe obligatos prim
in loco videtur innuere illud Paulinu
ab initio à nobis commemoratun
[Quoad fieri poteſt, & quod ex vob
eſt, cum omnibus hominibus pacem h
bete.] Si tanto ſtudio pax civilis & e
terna inter omnes homines conſervan
da eſt, procul dubio ſpiritualis & Eccle
ſiaſtica inter Chriſtianos communio
multo majore eſt procuranda & fo
venda. Vbi igitur non obſtat ex part
rei invicta impoſſibilitas, excuſari no
poteſt, quæ divino mandato parere ne
gligit aut renuit, ſive torpida ſive per
verſa hominum voluntas. Neque eſt
quod quis obtendat, opinionum repu
gnantium diſſidia non poſſe adhuc
Matt. 18. conciliari: Si ſchiſmata Eccleſiarum in
terim tolli poſſunt (uti procul dubio
poſſunt) ſuſpendi mallem ad collum

meum

um molam aſinariam ac in profun-
maris demergi, quam aut impedire
m opus tam Deo gratum, tam ad
ndala vitanda neceſſarium, aut illud
n toto animo totiſque viribus pro-
vere.

Huc accedit quod omnes neceſſe ha- 2.
t confiteri, veram & genuinam cha-
tem eſſe omnibus Eccleſiis & Chri-
narum Eccleſiarum membris non
nus ad ſalutem neceſſariam, quam
i orthodoxæ & ſalutiferæ veram &
egram profeſſionem. Hoc etenim
gni Dominus & Servator noſter Ie-
Chriſtus diſtingui & diſcerni voluit
manos ſuos diſcipulos à falſis &
lterinis. [In hoc cognoſcent omnes *Ioh. 13*
od diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem *35.*
ueritis ad invicem.] Iam ſingulo-
n conſcientiis relinquo judicandum
lis tandem illa charitas ſit, quæ per-
tit Chriſtianas Eccleſias nullâ juſtâ
sâ prohibitas, fraternitatis dextras
tuò abnegare, & ab ineunda unione
petuò abhorrere. Nonne ſatis eſt à
o & à ſtipula, hoc eſt, ab erroribus
rum Eccleſiarum recedere, niſi ab
s etiam Eccleſiis quæ à Chriſto non-
dum

dum receſſerunt, facto ſchiſmate volun-
tario recedamus?

3. Ad hæc videor mihi obſervâſſe, tam
eos qui Zvvinglianam quam qui Luthe-
ranam (uti vocare ſolent) doctrinam
amplexantur, utrobique agnoſcere, Ec-
cleſias quæ ſive hanc ſive illam tenent
manere veras Chriſti Eccleſias, ſive ve-
ra ſub Chriſto capite membra Catholi-
cæ Eccleſiæ. Ipſi Illuſtriſſimi Principes
in Præfatione ſua ad formulam Con-
cordiæ clarè profitentur. [Nequaquam
conſilium & inſtitutum ſuum eſſe eos
homines qui ex quadam animi ſimpli-
citate errant, nec tamen blaſphemi in
veritatem doctrinæ cœleſtis ſunt, mul-
tò minus totas Eccleſias quæ vel ſub
Romano imperio ſunt vel alibi damna-
re: neque dubitare ſe, multos pios in
iis etiam Eccleſiis, quæ hactenus non
per omnia ſecum ſenſerunt, reperiri.]
Quin etiam Lucas Oſiander cum illi
objectum fuiſſet, quod Calvinianos
Diaboli Martyres appellâſſet, diligenter
ſe purgat, hunc in modum. (Qui meas
In Antiſt. pag 75. audiverunt conciones nulla ſe unquam
convicia in Martyres Chriſti audiviſſe
dicent: & publica mea ſcripta teſtantur,
quod eos qui in die Bartholomæi in

Gallia

llia trucidati ſunt Martyres Sanctos
pellaverim.) Eſt itaque ſeriò per-
pendendum, an tutum, an pium, an
n officio Chriſtianarum Eccleſiarum
junctum ſit, fraternitatis dextras
quoſvis levioris momenti errores
Eccleſiis non porrigere, qui hiſce
ribus non obſtantibus, Chriſti Mar-
s imò ſancti fratres poſſunt perma-
e. Velint, nolint, quicunque Chri-
n fratrem ſuum primogenitũ agno-
nt, omnes ejuſdem Chriſti fratres
nmunione arctiſſima & fraterna ſibi
junctos habeant neceſſe eſt.

Porrò nullus dubito quin Eccleſiæ 4.
onicæ, Helveticæ, aliæque quæ ſive
e ſive illis adſtipulantur, agnoſcant
raternam communionem cum hac
tra Anglicana, Scotica, Hybernica,
que apud exteros Reformatis Ec-
iis habere ac retinere velle. Certe
nos quod attinet, quamvis non illis
ragemur in omnibus controverſæ
eologiæ apicibus, fratres tamen in
iſto agnoſcimus, ac fraternam & ſa-
ſanctam nos habere cum illis com-
nionem proteſtamur. Si autem ipſi
iter ſint erga nos animati, qua æqui-
Germanicæ Eccleſiæ ſeſe invicem

privant

privant illa fraterna cõmunione quan
cum Exteris retinere non formidant
Quod igitur Moſes compugnantibu
Iſraëlitis olim dixit, id Germanicis Ec
cleſiis inter ſe digladiantibus verè dic
Act. 7. poteſt, & verè refelli non poteſt; Fra
tres eſtis ; cur alii alios injuria affi
citis ?

5. Denique quid à Deo Opt. Max. pi
omnes petere teneantur, & fervidi
precibus expoſcere, id procul dubic
quò fiat tenentur ſtudium ſuum ope
rámque omnem conferre. Quis auten
non indies Deum ſolicitat pro florent
& tranquillo Eccleſiæ ſtatu? quis nor
orat ut ea omnia quæ turbant, vexant
deturpant, aut quoquo pacto ſpiritua-
lem Eccleſiæ ædificationem impediunt,
è medio tollantur? Fuit hoc Regii Pſal-
miſtæ votum, debet etiam eſſe Princi-
pum, Doctorum, Chriſtianorum om-
Pſ. 122 verſ. ultim. nium. Neque tantum optavit omnia
bona Eccleſię Dei, ſed quęſivit, & quan-
tum in ſe, procuravit: fuit hoc illius
officium, eſt procul dubio & noſtrum.
Atque hic nimis ocioſus ſim, ſi longa
Oratione Germanicis Eccleſiis pate-
facerem ſive pacis & unionis com-
moda, ſive diuturni ſchiſmatis

commo-

ommoda. Oraculi inſtar eſt illud Pru-
entii;

——— *Sciſſura domeſtica turbat*
Rem populi, titubatque feris quod diſ-
ſidet intus.

Quid igitur è re ſuarum Eccleſiarum
t ipſi viderint, & ſtatuant apud ſe, id
mne non modo petendum eſſe à Deo
ſſiduis precibus, ſed ſummis & inde-
eſſis omnium conatibus, ut efficiatur
c obtineatur, enitendum. Neque ſpe-
ent rerum inexperti ſe majorem gra-
iam apud Papiſtas inituros, minora in-
ommoda ab illis paſſuros, ſi Calvinia-
is quos vocant, ſeſe conſociare recu-
verint. Ab iſtis quid ſperandum ſit,
ſiander jam dudum indicavit. Papiſtæ
nquit) non minus Lutheranos exu-
unt quā Zvvinglianos iis locis ubi Ro-
anus Pontifex (ſæviſſima illa & cru-
elis beſtia) plenum habet exercetque *In Antiſt.*
ominium. Qui igitur in maxima ſunt
pud illos gratia, plus ſperare neque-
nt, quam Vlyſſi apud Homerum gra- *Οδ. ι.*
ficatur Polyphemus. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μεθ' ἑοῖς ἑτάροισι. Citius illi
evorabunt Calvinianos, ſerius Luthe-
anos, ad extremum tamen ſi poterunt
evorabunt omnes.

Hactenus in eo operam poſuimus, ut hanc Germanicarum Eccleſiarum communionem non modò poſſibilem, ſed ratione divini mandati planè debitam ac neceſſariam eſſe intelligatur. Iam quibus modis & mediis divulſæ ac miſerè dilaceratæ Eccleſiæ, poſſint in unum corpus commodiſſimè & celerrimè coaleſcere, reſtat ut dicamus. Quod facere conabor potius ut propenſionem animi mei in tam præclarum opus oſtendam, quam quod exiſtimem, nobiliſſimas illas Eccleſias, & nunquam non copia doctorum, piorum, ac pacificorum Theologorum inſtructiſſimas, conſiliis exterorum hac in re indigere.

Quandoquidē igitur prædictæ Controverſiæ verſari poſſunt, aut inter diverſarum ditionum Eccleſias, quarum una alteri non eſt ſubjecta, aut inter Chriſtianos ejuſdem Eccleſiæ, qui eundem Principem vel ſummum Magiſtratum agnoſcunt; primò de Eccleſiis diverſis æquo jure utentibus, deinde unius & ejuſdem Eccleſiæ membris omnibus inter ſe conſociandis eſt dicendum.

Ad diverſas Eccleſias in unam communio-

munionem reducendas , ſentio viam
magis aptam & accommodatam cogi-
tari non poſſe , quam eſt illa familiaris,
dati & pacifici colloquii,inter delectos
rincipum authoritate Theologos in-
ituendi. Nam ſi quis putet,convocato
x omnibus Reformatis Eccleſiis con-
ilio quæſtiones quæ tot annos exer-
uerunt doctiſſimorum virorum inge-
ia , poſſe paucis menſibus aut annis,
ut unâ annorum centuriâ ita definiri,
t omnium conſenſus in omnibus hiſce
Theologiæ controverſæ capitibus obti-
eatur , bonâ bonorum veniâ dictum
t , mihi videtur vix veriſimile. Infir-
nus ſiquidem humanæ mentis oculus
ubtilium controverſiarum minutias,
um per quietem contemplatur , ægrè
enetrat ; at oppletus quaſi atro pulve-
e per motum diſputantium excitato,
lerumque ne conſpicere quidem po-
eſt, aut intentis oculis intueri. Atque
ut quod res eſt dicamus) concilia præ-
ertim generalia inſervire potius de-
ent claris fidei Chriſtianæ articulis
ontra Hæreticos propugnandis & ſta-
uminandis , quam difficilibus & mini-
nè neceſſariis controverſiis aut diſcep-
andis aut definiendis. Redeamus ergo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

ad pacificam illam & fraternam qua
modo laudavimus collationem, quæ
eo animo inſtituatur quo oportet,& e
modo tractetur, quo oportet, in ſp
magna ſumus, nos fælicem Germanic
rum Eccleſiarum communionem pr
pediem viſuros.

Hoc igitur inprimis omnium collo
cutorum animis inſidere debet, ſe no
convocatos ut tanquam antagoniſt
colluctentur, ſed ut tanquam fratre
pacis ſtabiliendæ legitimas omnes via
perſcrutentur & ſequantur.

Nam ſi ipſi inter ſe hanc contentio
nis ſerram putent reciprocandam, inte
Eccleſias litigantes unionem & pacem
redintegrandam nunquam perſuade-
bunt. Solitarum ergo diſputationum la-
byrinthos ne ingredi quidem conentur,
ſed congreſſionem ſuam ad unam hanc
lineam dirigant, ut Eccleſiis ſuis demon-
ſtrent, nullam cauſam ſatis juſtam eſſe
cur mutuam unionem recuſent, & à
dextra fraternitatis conjungenda diu-
tius abhorreant. Vt hoc fiat circa ſingu-
las controverſias, quid Eccleſiæ Catho-
licæ ſuffragiis olim definitum, & ſub
anathemate ab omnibus credendum
fuit, primo in loco ſtatuatur. Nam circa

res

es maximè fundamentales ſuboriri poſſunt problemata quædam minimè fundamentalia, quæque priſci Patres ſi ſuo ſeculo mota fuiſſent, cum periculo ſchiſmatis inter Eccleſias aut ſuſcitandi, aut continuandi nunquam definire tentâſſent. Verbi causâ. Deum eſſe unum in Eſſentia, trinum in Perſonis inter ſe diſtinctis, Filium genitum eſſe è Patre, Spiritum Sanctum eſſe Patris & Filii Spiritum, haſce tres perſonas eſſe coæternas, & coæquales, meritò definita ſunt hæc omnia, & inter articulos fundamentales collocata. Iam ſi quis contenderet, ea omnia quæ à Scholaſticis de modo procedendi aut generandi diſceptantur, eſſe etiam fundamentalia & in alteram partem neceſſariò definienda, næ ille apud Chriſtum Chriſtique Eccleſias temerario hoc ſuo judicio nullam gratiam iniret. Sic etiam Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſſe θεάνθρωπον, ac in una perſona habere humanam & divinam Naturam indiſſolubiliter unitam, nóſque Deo incarnato ſalutem noſtram debere, eſt Catholicæ ac ſalutiferæ fidei noſtræ ſolidiſſimum fundamentum. Attamen quicquid de modo hujus unionis inex-

plicabili, quicquid de Modo præſent
Corporalis in ſacra Cæna, quicquid
communicatis humanæ naturę per gr
tiam unionis proprietatibus, aut de h
manæ naturæ operationibus ab h
unione dependentibus, quæri aut d
putari poteſt, non continuò ad fide
fundamentalem ſpectat, ſed ad pe
tiam Theologicam, & fortaſſe ne a
hanc quidem ſed aliquando ad curio
tatem Theologorum. Sit itaque ha
prima & præcipua colloquentiu
Theologorum cura, accuratè diſti
guere & ſecernere fundamentalia à no
fundamentalibus, neque præſumer
quicquid fundamentali articulo cont
guum videtur, eſſe protinus fundamen
tale.

Poſtquam de hiſce conſenſerint, cu
randum eſt, ut hæc fundamentalia pau
cis ac claris verbis exprimantur, & com
muni Eccleſiarum conſenſu ſtatum
nanda proponantur. Certa ſemper ſun
De Anima. in paucis (inquit Tertullianus:) &
quicquid ad ſalutem Chriſtianorum ſci
tu neceſſarium eſt, quicquid nos me
liores beatioréſque facit, in aperto po
nitur. Nihil hic loci eſt ſubtilibus diſtin
ctionibus quas ſola aquila, aut ſerpen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

aliquis Epidaurius viſu percipere & diſcernere poteſt. Nihil longarum explicationum laciniis ſive aſſumentis, quæ attexi plerumque videmus, non tam ædificandis Chriſtianis in fide fundamentali, quam Doctorum contendentium opinionibus provehendis. Nihil denique Metaphyſicis formalitatibus & abſtractis notionibus, quæ doctorum capita perturbare poſſunt, indoctorum animos ab ipſa fide Catholica deterrere, at neque horum neque illorum corda ad fidem articulorum fundamentalium amplexandam inflectere.

Iam verò cum ea quæ ad fundamentalem & communē Eccleſiarum fidem pertinent, paucis verbis, & planis ac ſanis loquendi formulis ſunt comprehenſa, eaque ſepoſita & in medio relicta de quibus nondum convenit; proximum eſt, ut nitantur pacifici Theologi, id omnibus perſuaſiſſimum facere, quod propter ea quæ ſine crimine aut diſpendio ſalutis à populo Chriſtiano neſciri poſſunt, non eſt cum diſcrimine Eccleſiarum, diſpendio pacis, ac ſcandalo ſchiſmatis, amplius hoſtiliter digladiandum.

Quam ſalubre & neceſſarium ſit hoc conſilium, temeritas & contraria praxis Romanæ Eccleſiæ facile comprobavit. Dum enim illi minimè contenti articulis ſymboli Apoſtolici aut Niceni, Tridentini conventiculi novos articulos orbi Chriſtiano obtrudere conantur, perpetuam ſchiſmatis perpetui inter Eccleſias materiam reliquerunt. Quantò conſultius fecit ſanctiſſimus Martyr & doctiſſimus ſui ſeculi Pater Cyprianus, qui propter opinionum diſcrepantiam, ſe vim nemini facturum, aut Dominicam pacem cum collegis ſuis violaturum, aut quenquam quod diverſum à ſe ſenſerit jure communionis amoturum profitetur. Qua Chriſtiana charitate ac lenitate melius de Eccleſia Dei meruit errans Cyprianus, quam Stephanus Romanus rectè ſentiens, & Eccleſias, quantum in ſe fuit, ſchiſmatico ſpiritu dilacerans. Fretus hoc ſanctiſſimi Martyris exemplo & Auguſtini hac de re judicio, haud dubitem affirmare, inter Germanicarum Eccleſiarum doctores, illos qui falluntur & tamē communionem fraternam cum aliis retinere parati ſunt, eſſe à ſchiſmate coram Deo magis excuſatos, quam qui veras opinio-

Epiſt. ad Stephan. & ad Iul. Præf. ad Concil. Carthag.

Vide Aug. de Bap. lib. 2. c. 4. 5

opiniones in hiſce controverſiis tuentur, & mutuam interim communionem cum aliis Eccleſiis eam deſiderantibus aſpernantur. Obtento igitur conſenſu in fundamentalibus, quamvis de cæteris doctores plenè ac perfectè convenire non poſſint, in hoc tamen omnes conveniant, ut uno ore ac corde ad Deum conclament; Nulla ſalus bello; pacem te poſcimus omnes.

Si quis autem hic quærat quid faciendum eſt de illis quæ componi nequeant controverſiis, ne illarum occaſione aut impediri poſſit pax & unio Eccleſiarum aut turbari, & denuò violari poſtquam conſtituta eſt; hæc mihi videntur ab utriuſque partis Theologis obſervanda.

Primò quæ hactenus ab Antagoniſtis, inter ipſum contentionis æſtum dicta aut ſcripta fuerunt, acerbè magis & malignè quam penſiculatè & verè, ea omnia publico bono viciſſim condonentur, & perpetua ἀμνηστείᾳ ſepeliantur. Et ſi contigerit hujuſmodi ſcripta inpoſterum recudi, id non fiat niſi purgato omni felle, unde fraternæ contentionis malum poſſit recrudeſcere.

Secundò cum nemo patienter fera
ſe hæreſis ſtigmate inuri, cavendum r
quis Neſtoriani, Eutychiani, aut cuju
vis damnati hæretici nomine infam
tur, qui expreſsè damnat iſtorum hær
ticorum damnata dogmata: Non po
ſunt enim in communione fraterna fi
miter permanere qui propter aliquar
opinionum diſcrepantiam talibus con
tumeliis pergunt ſeſe invicem exaſpe
rare. Quin etiam optandum eſſet, ut
medio faceſſerent iſta Lutheranorum
Zvvinglianorũ, Calvinianorum cogno
menta, quæ factionis potius quam fra
ternæ unionis inſignia ſunt, & antiqui
patribus nunquam placuerunt. Nolui
Hær. 42 Epiphanius ut Christiani geſtarent ἐπί
& 70. θετον ὄνομα, ſed ſolo Chriſtianorum no
Orat. mine gauderent. Non Petrianos, nor
30. *Lib.* Paulianos vocari nos oportet, ſed Chri
4. *c.* 30. ſtianos, inquit Nazianzenus. Omniun
autem ſeveriſſimè Lactantius: Chriſtia
ni eſſe deſierunt, qui Chriſti nomine
omiſſo humana & externa vocabula
induerunt. Sed ut quod res eſt dicam,
induuntur potius particulares Eccleſiæ
talibus cognomentis quam ſeſe induunt
aut indutos cupiunt.

Tertiò

Tertiò quantum fieri poteſt, à popularibus concionibus ac vernaculo ſermone conſcriptis tractatibus removeantur arduæ omnes & indeciſæ controverſiæ, & habeantur potius inter exercitamenta ſcholarum, quam alimenta animarum. Nullo enim incommodo ſubtiles quæſtiones & perplexæ controverſiæ à pulpitis abeſſe poſſunt; at charitas quæ ex talium quæſtionum ventilatione lædi ſolet, abſque extremo animarum periculo, à cordibus Chriſtianorum abeſſe non poteſt. Ludit iſtis animus vulgi, non proficit, & cum ludere deſierint, hiſce controverſiis minimè intellectis pugnare inter ſe incipiunt & digladiari.

Poſtremo ſi ipſis Doctoribus inpoſterum allubeſcat de hiſce controverſiis ſermones ſerere aut ſcripta ſua in lucem edere, nunquam congrediantur ὁπλιτικῶς, ἀλλὰ λογικῶς, ut prudenter monuit Nazianzenus. *Orat. 3 de Pace.* Sit hæc meta utriſque non quoquo pacto fratres vincere aut pudefacere, ſed leniter comiterque inſtruere, & quaſi apprehenſa manu in viam veritatis reducere. Qui hoc modo ab errore ſuo liberabitur, nunquam ſe victum ſed edoctum putabit, nec con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

fundetur veluti ab hoſte ſuperatus & dejectus,ſed lætabitur quaſi à fratre adjutus & ſublevatus. Nemo enim proficiens erubeſcit.

Hactenus modum ineundæ Pacis & conſervandæ unionis inter diverſas Ecclesias æquo jure utentes delineavimus. Sed quia accidere poteſt & ſæpe accidit, ut ſub ditione unius Principis aut Eccleſiæ verſentur nonnulli docti indoctique, qui per conſcientiam ſuam ſive rectè informatam, ſive erroneam, prohibentur, ne in hiſce controverſiis communi ſententiæ ſubſcribant: quid circa tales ſit faciendum diſpiciamus. Ad Rectores Eccleſiarum quod attinet, ſi hiſce fratribus infirmis proſpectum cupiant,in articulos religionis,ſive confeſſionum formulas quas ab omnibus ſibi ſubditis ſuſcipi volunt & approbari, ne conjiciant minutos difficilium controverſiarum apices, aut ſubtilium quęſtionum deciſiones. Quin potius attemperentur ad captum popularem, ædificationem indoctorum, ſalutem omnium. Perpendere oportet ſapientiam majorum noſtrorum, quorum confeſſiones antiquas, ſi pacis turbandæ cauſa de induſtria non interpolemus, & novis

opinio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

opinionibus farciamus, nemo ſanus invenietur qui illis lubenti animo non ſubſcribat. Neque omnino opus eſt ut talibus additamentis prægravemus publicas Eccleſiarum confeſſiones, cum Deus ipſe decreverit ad vitam beatam perducere populum ſuum, non per difficilium & longarum quæſtionum ſalebras, ſed per complanatã & compendiariam viam FIDEI & CHARITATIS. Quorſum igitur diſceptationes & verborum pugnæ? Quid faciunt in confeſſionibus Eccleſiarũ ſubtilitates Scholaſticorum? Tota ſalus Chriſtianorum conſiſtit in credendo & colendo, ut graviter olim dixit magnus Athanaſius. *In Orat. Vnum eſſe Chriſtum.* Hiſce accedit, quod pacem vix ac ne vix quidem poſſunt cum aliis Eccleſiis minimè ſibi ſubjectis inviolatam conſervare, qui propter eandem doctrinam quam illę profitentur, ſibi ſubditos perſequi & tanquam hæreticos à communione ſua abſcindere pertendunt. Viderentur profectò tacitè hæreſin aliis Eccleſiis exprobrare, & hoc ipſo facto innuere, quod licet ore illos pro fratribus ſuis agnoſcant, corde tamen ab iiſdem valdè abhorreant. Denique niſi confeſſionum publicarum formulæ ad doctri-

nas neceſſarias & minimè controverſas inter ipſos Reformatos coarctentur, id inde conſequetur incommodi ; quod multi Paſtores, docti, pii, pacifici foras excludentur, nec poterunt Eccleſiis in quibus vivunt inſervire. Si quis autem dubitet an licite poſſint ſacroſanctam communionem inter ſe colere, in una eademque Eccleſia, qui in omnibus Theologicæ doctrinæ capitibus, unam eandemque per omnia ſententiam minimè amplexantur; id ego quidem extra omnem dubitationis aleam poni oportere exiſtimo.

Nam quod attinet ad ſacram illam quam Chriſtiani inter ſe habent, in Cœna Dominica communionem, in hiſce potiſſimum conſiſtit; quod communi Spiritus ſancti vinculo Eccleſiæ unico Capiti Chriſto conjungimur, quod ejuſdem ſpiritus ac ſalutiferæ fidei & charitatis nexibus inter nos cohæremus, & quaſi in unum corpus coaptamur, quod denique tanquam commenſales eundem cibum potumque vivificum, Chriſti ſcil. carnem & ſanguinem ad animarum noſtrarum ſalutem manducamus & bibimus. In hiſce omnibus communionem profitentur, qui ad eandem ſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

cram menſam admittuntur. Verum enim verò ſicuti hac mutua communione non profitemur nos omnes aut perfectum aut eundem gradum Theologicæ ſcientiæ adeptos; ita neque hoc facto proteſtamur, nos perfectam habere inter nos in omnibus Theologicæ doctrinæ capitibus conſenſionem, aut de ſingulis quæſtionibus eandem planè opinionem. Si dura hac lege ſtaret Chriſtianorum inter ſe communio, vix potuiſſent Petrus & Paulus inter ſe communicare, Corinthiorum certè Eccleſia in fruſta diſſiliiſſet, hiſce autem noſtris temporibus non facilè eſſet invenire multos magni nominis Theologos, qui bonâ conſcientiâ poſſent ejuſdem Cænæ Dominicæ ſimul eſſe participes. Oportet igitur Rectores Eccleſiarum ſuæ ac communis infirmitatis conſcios cavere, ne dum rigidam nimis ac minimè neceſſariam à ſuis exigunt confeſſionem, dulciſſimam & maximè neceſſariam labefactare videantur Chriſtianorum inter ſe communionē. Tantum eſt de Eccleſiarum gubernatoribus, jam veniendum ad Miniſtros aut quoſvis Chriſtianos, qui communionem expetunt cum Eccleſiis in quibus

degunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

degunt,neque tamen à conſcientiis ſuis impetrare poſſunt, ut receptas omnes ejuſdem Eccleſiæ opiniones approbent aut profiteantur. Horum officium erit ſeſe exhibere Dociles & Humiles, non pertinaces aut ſuperbos in defenſione illarum opinionum in quibus à communi Eccleſiæ ſententia recedunt. Docilis autem ac humilis habendus eſt,qui lubenter ac ſubmiſsè aures animumque accommodat Eccleſiæ docenti,qui non ex vitioſo affectu immorigeræ voluntatis rejicit doctrinam propoſitam, ſed infirmitate intellectus impeditur,ne veritatem cernat in hiſce arduis controverſiis, quam doctiores & acutiores nullo fortaſſe negotio poſſunt diſcernere. Quia autem ſolius Dei eſt corda ſcrutari, noſtrum eſt in partem benigniorem ſemper propendere, & de quolibet præſumere, ubi contrarium non conſtat manifeſtis indiciis, quod conſcientiâ potius quam pertinaciâ ab aſſenſu præſtando retardetur & inhibeatur.Qui hunc in modum ſe geſſerint, non ſunt propter quaſvis erraticarum opinionum ſtipulas à communione Eccleſiarum in quibus vivunt ſeparandi & arcendi. Eâ tamen lege & conditione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

non ſunt arcendi, ſi minimè præſumpſerint communem Eccleſiæ ſententiam oppugnare , aut ſuam privatam apud vulgus extollere & diſſeminare. Neque hoc ægrè ferre debent , qui pacis atque Eccleſiaſticæ communionis retinendæ cupidi ſunt. Fac etenim veram eſſe privati alicujus Doctoris aut Chriſtiani opinionem, erroneam eſſe illam quæ ab Eccleſia defendi ſolet, tamen ſi error ſit in re aut opinione quæ ſalutem Chriſtianorum non impedit; multo ſatius eſt, ut privati cujuſcunque doctoris opinio vera in tenebris lateat , quam publica Eccleſię authoritas ipſa luce palam conculcetur, aut pax Eccleſiæ hac minimè neceſſaria opinionum contrariarum conflictatione , tanquam ventorum adverſantium turbine concutiatur.

Quod ſi quis eam quam contra Eccleſiæ ſententiam tuetur opinionẽ tanti momenti eſſe ſibi perſuadeat, ut ex ejus cognitione ſalus hominum dependeat; ſi Eccleſiæ Rectoribus idem non perſuaſerit, aut in aliam Eccleſiam divertere oportet, aut pro bono animarum Eccleſiæ cui ſubeſt cenſuram patienter tolerare. Hæc ea ſunt (Doctiſſime Duræe) quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

quæ tuo rogatu ad te perſcribenda & mittenda exiſtimavi: quæ ſi tibi aut aliis quibuſcunque uſui eſſe poſſint ad Ecclesiarum unionem promovendam, voto inſtitutoq; meo abundè ſatisfactum eſt. Plura proculdubio & meliora ſuggerent, quibus præſens Germanicarum Eccleſiarum conditio magis ac melius nota ac perſpecta eſt. Mihi jam id unum reliquum erit, ſuppliciter Deum Opt. Max. precari, ut Principum corda inflectat ad hanc Eccleſiarum unionem ex animo deſiderandam, Theologorum animos illuminet ad ea media quibus celerrime ſtabiliri poteſt invenienda & adhibenda, omnium denique Chriſtianorum mentes accendat ad hanc pacem amplexandam & ad omnem poſteritatem propagandam. Faxit hoc Deus pacis propter filium ſuum pacis noſtræ apud Patrem unicum ſequeſtrum & confectorem, quibus cum Spiritu ſancto honor, gloria, benedictio in ſecula ſempiterna, AMEN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

SENTENTIA

Admodum Reverendi

D. IOSEPHI HALLI,

Epiſcopi Exonienſis.

De Colloquio Lipſiaco ſic mihi ſentire liceat.

ILLA Religionis capita, in quibus utriuſque Partis Theologi plenè conſentiunt, abundè ſufficiunt, cum ad ſalutem hominis Chriſtiani, tum ad perfectam & ſolidam Pacem in Eccleſiis Dei ſtabiliendam; quæ reſtant nollem equidem inter ἀπαιδεύτους Apoſtoli ζητήσεις annumerentur; certè ejuſmodi ſunt, ut ad ſcholas Theologicas fortè non immeritò relegari poſſint ſubtilius diſcutienda: Pacem vero vel pectoris Chriſtiani, vel ſanctæ Dei Eccleſiæ violare minime debeant. Quid

nos

nos Chriſtianam charitatem profitemur, ſi levem hanc in ſcholaſticis problematibus diſcrepantiam Fratribus mutuo indulgere pertinaciter uſque detrectemus? Qui probe noverimus quam graves horum reſpectu errores (modo tales conceduntur) Servator noſter benigniſſimus, in ſuis ipſius domeſticis ſilenter præterierit, mitiſſimeque tolerarit?

Tria omnino ſunt in quibus diſſidere profitentur graviſſimi utriuſque Partis Theologi.

Primùm illud eſt, ſitne Dominus IESVS non ſolum juxta divinam, ſed etiam humanam naturam vi unionis perſonalis, verè omniſcius, omnipotens, omnipræſens? Eſſe quidem Dominum IESVM (Deum ſcil. & hominem) in utraq; natura ſua omniſcium, omnipotentem & omnipræſentem, utriſque in confeſſo eſt. Hoc dato, illud IVXTA purè ſcholaſticum eſt; quouſque nimirum ſe extendat virtus unionis illius hypoſtaticæ, ſilet Spiritus, tuto neſcit Chriſtianus. Diſputent ſi volunt Doctores, & problemate hoc ingenia,

quantum

uantum lubet, exerceant. Sat erit ho-
nini Chriſtiano, ut ſciat, habere ſe Ser-
atorem θεάνθρωπον, cui omnia hæc di-
ina attributa verè competant; ſed &
Theologi ipſi habent in quo acquie-
cant, dummodo conceſſum hoc utrin-
que fuerit, etiam humanam naturam
erſonaliter omniſciam, omnipræſen-
tem, omnipotentem eſſe. quod nos om-
es rotundè profiteri non dubitamus.
) nos oſores pacis, ſi adhuc mavelimus
tigare! In his omnibus utinam ani-
nis noſtris inſideret illa Ioh. Gerſonis
aluberrima diſtinctio: eſſe quædam de
eceſſitate fidei, quædam vero de fideì
evotione: De illis dubitare nefas; de
is, abſque omni periculo vel ἐπέχειν
el aliter ſentire licet.

Secundum eſt de modo percipiendi
Chriſtum in Euchariſtia: Inibi ſcil. verè
c realiter exhiberi & manducari cor-
us Chriſti, unaque cum terrenis hiſce
lementis accipi fatentur utrique. De
ndignis tantum quæſtio eſt: Indigna
ero lis, quæ pacem publicam intertur-
et: facile concedimus utrique, etiam
ndignos manducare iſtud quod unio-
e Sacramentali corpus Chriſti eſt; ac
roinde reos eſſe corporis & ſanguinis

IESV

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

IESV CHRISTI: quid nunc ultra d
orali indignorum manducatione liten
movemus? Illud nempe curent Chri
ſtiani, ut ipſi dignè communicent, d
indignorum participatione parum ſol
liciti ſint. Quouſque vero ſe extenda
vis Vnionis iſtius ſacramentalis, termi
nuſque modi manducationis ſive ora
lis, ſive ſpiritualis, litigent in ſcholi
Theologi; non eſt quod Chriſtiani iſtu
nimis anxiè diſquirant; non eſt quoc
dum tam curioſa hæc opinionum mo-
menta nobis mutuo indulgere recuſa-
mus, Pax Eccleſiæ violetur.

Tertium eſt fatale illud prædeſtina-
tionis Theorema, de quo variè ſenten-
tiam ſuam exprimunt utriuſque partis
Theologi: Modeſtè quidem prudenter-
que. In plurimis maximiſque conſpi-
rant utrorumque judicia; nempè liber-
rimam gratuitamq; eſſe miſerentis Dei
electionem: nullam in Electis, aut cau-
ſam aut occaſionem inveniſſe Deum,
cujus intuitu hi potius, quam illi elige-
rentur. Sed ab æterno Deum in pecca-
tis & infidelitate perſeverantes, ad
æternam damnationem prædeſtinaſſe
& reprobaſſe; non rigido aliquo & ab-
ſoluto decreto abſque omni reſpectu

pecca-

eccati, ſed juſtiſſimo ſuo judicio: ita ut
mnis ſive cauſa ſive culpa in homini-
us ipſis meritiſſimo quærenda ſit. In
o hærent, quod graviſſimi Theologi
axonici prævisionem fidei ac perſeve-
ntiæ præſtituunt actui Electionis di-
inæ: præordinaſſe quippe ab æterno
Deum quos prævidit in tempore credi-
uros, &c. Certè inter omnes de præde-
inatione quæſtiones leviſſima illa eſt,
uæ de ordine Decreti ſolet agitari:
uandoquidem nobis certum ſit, uno
t ſimpliciſſimo actu, totum hoc ab in-
nito & ſapientiſſimo rerum modera-
ore peragi. Nihil certius eſt, quam
Deum prævidiſſe credituros, & ſalvan-
os prædeſtinaſſe: Detur hoc modo,
uod iidem Saxonici non illibentes
rofitentur, Fidem eſſe unicum Dei ip-
us Donum: & quicquid boni in Ele-
tis ſit, ex mera liberrima Dei gratia,
uæ illis in Ieſu Chriſto ab æterno data
uit, originaliter provenire: nihil pro-
ecto eſſe poteſt periculi in illa prævi-
ionis ſententia: Præviderit ab æterno
Deus, quod ipſe ab æterno dare decre-
erit in tempore credituris; tuta ſunt
ſtic omnia, nec eſt quod iſte contentio-
s funis ultra protrahatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

In omnibus verò iſtis , exoſculo
piam hanc ac verè fraternam 'επιείκεια
καὶ φιλησυχίαν,ſic nempe oportet Chri
ſtianos, ſic Theologos; Fallor, niſi mo
deſta hæc & tempeſtiva animorum ſe
datio firmam perpetuamque Eccleſiæ
pacem præſagiat. Annue tandem
Deus Pacis : exaudi tuorum preces
faxiſque ut ſit Chriſtianis omnibus Co
unum,via una, donec per Te viam per
ducamur ad Te vitam. Amen, Amen

*Datum in Palatio Exon. Februa-
rii 25. 1634.*

*Ita ſupplex aſſiduè & ob-
nixè vovet*

Ioſ. Exon.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

SENTENTIA

Quorundam

Eccleſiæ in Gallia Paſtorum eximiorum.

QVod his centum retro annis omnes pii ardentiſſimis votis ſemper exoptaverunt, quod ſummi quique Viri nullis nõ laboribus atque ſudoribus redimendum judicaverunt, id hodie à Præſtantiſſimis quibuſdam Chriſti ſervis ſingulari zelo, neque obſcurâ ſpe ſucceſſus agi, atque procurari, maxima cum animorum noſtrorum voluptate accepimus, nimirum ut quæ in Religionis cauſſa diſſident Proteſtantium Eccleſiæ, poſitis, aut certè commitigatis utrimque partium ſtudiis in unum tandem corpus coaleſcant. Tam læto nuncio perfuſi, primùm quidem Deo omnium bonorum datori gratias agimus quan-

tum poſſumus maximas , quod ha
mentem , hos animos ſervis ſuis de
rit, eumque enixè precamur, ut inſti
tum opus ſuâ porrò benedictione p
ſequi , & ad optatum finem perduc
velit. Tum egregiis ornatiſſimiſque V
ris , Fratribus ac Symmiſtis Revere
diſſimis, qui id negotii , ſumpſere, pr
lixè gratulamur , eorumque fidem
zelum, charitatem, & ſingularem ani
magnitudinem exoſculamur, multaq
laude & admiratione dignam cenſ
mus. Quantum enim illud eſt, vel quo
triſtiſſimis deploratiſſimiſque tempo
bus de Eccleſiarum concordiâ non d
ſperaverunt, vel quod rem tam arduam
totieſque ſuperiori memoria à max
mis viris fruſtrà tentatam aggredi ta
men & moliri auſi ſunt? Eventus qui
dem fortiſſimi juxta ac ſaluberrim
conſilii quis futurus ſit , penes unum
Deum eſt. Conatus certè, & ipſa pul
cherrimi operis cogitatio non parvam
meretur laudem. Magna enim & Ec-
cleſiæ Chriſtianæ utilia vel cogitaſſe
animo magnum eſt , ſuamque apud
bonum Deum habet mercedem. Quan-
quam neque apud homines fructu ca-
riturum ornatiſſimorum virorum la-

borem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

orem certa propemodum ſpes eſt. Nam quæ olim ſtimulante recenti ira ſprevere Pacis conſilia, eadem nunc effuſo certandi ardore feſſiſque diuturna contentione animis admiſſuros veriſimillimum eſt. Sed & acutiſſimus ille Domini vomer, qui Galliæ, Germaniæque Eccleſias annos jam pæne quatuordecim perarat utriuſque partis animos ſic ſubegiſſe atque proſcidiſſe videtur, ut ad iſtam ſementem nullum unquam tempus fuerit opportunius. Itaque clariſſimorum virorum qui in tam neceſſario opere ſibi deſudandum putant, Conſilia ſtudiaque vehementer probamus, laudamus, & admiramur. Sed quandò intelligimus velle eos ſigillatim cognoſcere, quæ noſtra ſit de toto hoc negotio ſententia, age eam quoque, quàm breviſſimè clariſſimeque fieri poterit, exponamus.

Optandum quidem inprimis foret, ut qui Chriſti Diſciplinam profitentur eadem omnes de rebus divinis & ſentirent & loquerentur; perfecti (quod ſuis Corinthiis commendat Paulus) *1 Cor.*
in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. *1. 10.*
Sed cum tanta ſit & mentis humanæ imbecillitas, & rerum divinarum diffi-

 cultas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

cultas, ut perfecta illa & ſuis undeq-
que numeris abſoluta Conſenſio vix
ne vix quidem in hoc ſæculo inter p
ſperari poſſit, proximum eſt ut de pi
cipuis, ac palmariis Religionis capi
bus eandem fidem colant, cætera q
ab uſu noſtro paulò remotiora neq
ad vitæ ſanctimoniam, neque ad ar
morum Conſolationem, neque ad
ad Regnum Chriſti, (quod his duob
maximè continetur) neceſſario perti
nent, ſic credant, ut aliter de iis ſe
tientes ferant. Nam ut in vita commu
ni etiam optimorum Civium diverſ
ſunt interdum de Republica ſententia
Sic in Eccleſia, modò conſtet de ſum
ma Religionis, nihil vetat diverſa ali
quandò eſſe fidelium de nonnullis arti
culis judicia. Id verò licere & res ipſ
loquitur, & Paulus pronunciat; qu
Rom. ferri diſſentientes non permittit modò,
15. 1. ſed etiam imperat, uno atque altero
Phil. 3. loco, & communis eſt eorum omnium
15. opinio, qui jam inde à primis Chriſtia-
niſmi temporibus ad noſtram memo-
riam aliquo apud Eccleſiam fuerunt in
numero atque honore. Quod tamen
non eſt ita accipiendum, quaſi omnis in
Religione diſſenſio ferenda ſit. Nam &
idem

dem ille Apoſtolus alia docentes quàm quæ ipſe euangelizaverat, anathemate erit, & Chriſtianorum Doctorum etiam mitiſſimi conſortia hæreticorum fugienda conſtantiſſimè ſemper judicaverunt. Sunt enim opiniones quædam aliter de Religione ſentientium, quæ fundamenta ſalutis labefactant, eamque aut Pietatem aut Caritatem evertunt, quam nos Deo atque hominibus ex ſacrarum Litterarum præſcripto debemus. Qualis eſt Romanenſium error, qui ſanctiſſimum illum cultum, quem ſibi uni ſervavit Dominus, rebus creatis exhiberi volunt, qui fidem noſtram ex hominum arbitrio ſuſpendunt, qui IESV CHRISTI Pontificatum variis modis ſubruunt: qui Chriſtianam denique Religionem ſic totam ſuis commentis deformarunt, ut nihil in ea ſanum, nihil ſincerum & incorruptum reliquerint. Quale etiam eſt Socinianorum Dogma, qui (ut alias eorum partes taceamus) veram Domini IESV divinitatem negant, qua una ſublata neceſſe eſt aut coli creaturam, aut non coli Dei Filium, quod utrumque exſertè pugnat cum iis, quæ Scriptura nobis tanquam ad ſalutem planè neceſſaria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

tradidit. Itaque nullam cum iis, aliiſq; ejuſdem generis Errorum Patronis Pacem jungi poſſe putamus in Religionis negotio, donec privata dogmata ejuraverint. At quorum Sententia quanquam à vero aliena cum pietate tamen atque charitate, omnibuſque earum officiis conſiſtere poteſt, eorum ſane Communionem tolerandam ex Pauli definitione cenſemus. Monere eos leviter dataque occaſione prudenter coarguere atque docere licet: ejicere Eccleſia (ſi nulla alia ſubſit cauſa) diriſque & anathematiſmis, tanquam devota Capita ferire noſtrâ quidem ſententiâ, neque expedit, neque verò licet. Iam ut ad Hypotheſin veniamus, in hoc ſecundo genere cenſenda arbitramur, quæ inter Proteſtantium Theologos de Chriſti in Euchariſtiæ ſignis præſentia, deque divina Prædeſtinatione, & paucis aliis Capitibus controvertuntur. Illi enim in omnibus quæ ſpectant vel ad Pietatem in Deum, vel ad Charitatem in homines, planè conſentiunt, Scripturas divinitus datas, earumque perfectionem, perſpicuitatem, & αὐθεντείαν pariter defendunt: Romani Præſulis tyrannidem, letaliaque fermenta uno corde atque

ore

re averſantur, ſibique ab ejus commu-
ione itidem cavendum putant: eadem
acramenta colunt; eundem Chriſtum
enerantur, eandem in hoc ſæculo ju-
itiam atque ſanctitatem profitentur,
andem in altero gloriam expectant.
Denique tanta eſt utriuſque partis &
am ſtupenda in omni ſalutari Doctri-
a Conſenſio, ut niſi aliud ſuaderet ipſa
erum geſtarum hiſtoria, & illa quæ ha-
tenus, prôh dolor! inter eos arſerunt
dia, nemo non fuerit crediturus coi-
iſſe eos à Principio, communicatiſque
nter ſe Conſiliis, fidem una expoſuiſſe.
In tam multiplici myſteriorum Sylva,
quis non miretur unum tantum & al-
erum fuiſſe caput de quo penitus non
convenerint? Nam & de ipſa Eucha-
riſtia, præcipua triſtiſſimi hujus diſſidii
materia, conſentiunt Sacramentum
eſſe, non ſacrificium; manducandum
non adorandum. Species à Domino
inſtitutas neutri aut convertunt, aut
dividunt. Vſum ſacri ritus eundem
utrique agnoſcunt, Chriſti mortem
commemorare, carnemque pro nobis
crucifixam, & ſanguinem effuſum par-
ticipare. Vnum eſt, quod cætera con-
cordes dirimit, modus quo Chriſti caro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

nobis in eo myſterio communicatu
Res apud utroſque eadem; Rei tantur
ratio diverſa. Tantulum diſsidium fa
temur quidem non eſſe nullius mo
menti: Tanti eſſe, ut tam neceſſariam
orbi Chriſtiano fratrum gratiam tam
mirabiliter, planeque divinitus coëun
tem abrumpere debeat, id verò eſt
quod conſtantiſsimè negamus. Neque
nos ſoli ſumus in ea ſententia. Mitto
Fratres Polonos, & pleroſque omneis
partium noſtrarum Germanos, quos
nemo neſcit iſtam Controverſiam eo
quo nos explicavimus numero ac loco,
& habuiſſe ante hac, & etiamnum ha-
bere. Mitto Clariſſimos utriuſque par-
tis Theologos Saxonas atque Brande-
burgicos, quorum idem nuper fuiſſe
iſtis de rebus judicium accepimus, cum
eas Lipſiæ (quò una cũ ſuis Principibus
venerant) amice inter ſe agitaſſent. Sed
quod exteris minus fortaſſe cognitum,
quodque bonis omnibus ac pacificis in-
geniis gratiſſimum fore confidimus, id
verò hoc loco tacere non poſſumus,
Eccleſias Reformatas (quas Chriſtus in
hoc Galliarum regno habet plurimas)
ſic ſemper de his litibus judicaſſe, ſuum-
que hoc judicium tum variis antehac

argu-

argumentis, tum noviſſimè in Synodo Generali quæ hic apud nos Carentonæ in Suburbano Pariſienſi, anno CIↃ IↃC XXXI. habita eſt, diſertiſſimo luculentiſſimoque Decreto teſtatas eſſe. Nam cum ex occaſione cujuſdam Civis Lugdunenſis (cujus Filiam ambibat adoleſcens neſcio quis Germanus, Auguſtanæ (ut loquuntur) Confeſſioni addictus) quæſitum eſſet quo loco habendi forent ii, quos vulgò Lutheranos vocant, fratres qui iſtic convenerant ex omnibus Galliarum Provinciis ab Eccleſiis miſſi univerſi ita cenſuerunt: *Quandò Auguſtanæ Confeſſionis Eccleſiæ, cum cæteris Reformatis in omnibus veræ Religionis Principiis, Articuliſque fundamentalibus conveniunt, cultumque exercent purũ ab omni idololatriæ & ſuperſtitionis labe, ſiqui ſint illius Profeſſionis homines, qui cum charitatis & lenitatis Spiritu ſacros Eccleſiarum noſtrarum cætus frequentent, earumque Communionem expetant, iis ſine ulla abjuratione prævia, liberum eſto ad ſanctam Chriſti Menſam, nobiſcum accedere, Matrimonia cum*

noſtræ Confeſſionis fœminis contrahere, & infantes baptiſmo tingendos de more offerre, atque ſuſcipere, dum noſtris Synedriis in hoc ultimo caſu ſanctè ſpondeant, ſe infantes, quos de ſacro lavacro ſuſceperint, neque directe unquam, neque indirectè adverſus eam, quam noſtræ Eccleſiæ credunt atque profitentur Doctrinam ſollicitaturos, ſed ea duntaxat Fidei capita edocturos, de quibus inter noſtras ipſorumque Eccleſias convenit.

Non ignoramus multa eſſe, quę à vitilitigatoribus in hanc ſententiam objici poſſint. Sed ea pleraque leviſſima ſunt, neque ullo modo cum graviſſimis fidei ac charitatis Chriſtianæ rationibus comparanda. Non eſt noſtri inſtituti ſigillatim omnia perſequi. Monemus tamen in genere duo quædam eſſe, quæ ſi ea, qua par erat, diligentia obſervarentur, fortaſſis æquiora & mitiora utrinque futura unius partis de altera Iudicia. Principio igitur illud nobis ſummoperè cavendum videtur, ne privatorum hominum quanquam Docto-

rum,

rum, quanquam ſumma apud ſuos gratia & gloria florentium dicta aut ſententias ei in qua verſantur parti quaſi communem totius corporis fidem tribuamus. Quid enim iniquius dici poteſt, quàm unius crimen, aut laudem univerſis impingere? Et quod ille ſeu bene, ſeu perperam dixit, ejus ſeu præmium, ſeu pœnam in alios tranſcribere, adeò nil tale promeritos, ut interdum ea ipſis affingantur, quæ neque fando ab aliis acceperint, neque ipſi unquam animi cogitatione verſaverint? Vniverſorum de Religione ſententia publicis atque communibus in utraque ſeorſim parte inſtrumentis expoſita continetur; apud illos quidem Auguſtana (quam vocant) Confeſſione; apud hos verò multis, iiſque pro Gentium diverſitate, diversè expreſſis fidei expoſitionibus. Inde æſtimandum quid utrique ſentiant. Hæc enim credere ſe, hæc amplecti, hæc ad ultimum ſpiritum tueri, velle fatentur univerſi. At verò neque illi (quod ſciam) Brentii, aut Chemnitii, neque hi Piſcatoris aut Bezæ ſcripta ſic univerſim approbarunt, ut quæcunque in iis habentur, pro communi & neceſſaria omnium Chriſtiano-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

ſtianorum fide accipi , atque agnoſc velint. Quin & tantum abſunt utriqu ab iſta dementia , ut homines ſuarum partium ipſi liberrime reprehendant, & multa in eorum libris notent à ſuo,ſuorumque communi ſenſu aliena. Vnde conficitur, iſtorum dicta, quicunque tandem fuerint , Eccleſiæ in qua vixerunt toti injuſtè , ac ut molliſſimè dicam, præpoſterè tribui. Et tamen quid aliud ſunt illa quæ in ſe mutuo jactant Proteſtantium Theologi,quæ tanquam communia adverſarum partium crimina exprobrant, quorum adeò nomine invidiam alii aliis faciunt, quid , inquam , illa ſunt aliud, quam privata quorundam in utraque parte Doctorum placita , quæ haud raro , vel bilis intempeſtivè commota effutiit, vel ingenium in cauſæ defenſione laborans, urgente ſeu rerum ipſarum difficultate, ſeu adverſarii acumine , magis ex neceſſitate , quàm ex judicio arripiunt? Nam publica quidem & communia utrarumque Eccleſiarum inſtrumenta tam ſunt pura , & undequaque ſalutaria, ut pauciſſima ſint & pænè nulla, quæ altera pars in alterius Confeſſione deſiderat. Noſtri in Germania Confeſ-

ſionem

ſionem Auguſtanam laudant; neq; dubito quin noſtram pariter Lutherani Fratres longè maxima ex parte probaturi ſint, ſi modo eam ſine ira & præjudiciis legere voluerint. Certè neque in illa quiſquã deprehendet eam, quam in Lutheranorum dogmate damnamus, carnis Chriſti omnipræſentiam, neq; in hac id quod nobis tam importunè objicitur Stoicorum fatum. Sed & alterum eſt ſolenne, ac tralatitium pænè omnium in utraque parte peccatum, quod nos in hac cauſa etiam atque etiam cavendum exiſtimamus: nempè ne iis qui theſin aliquam tuentur, ea omnia tribuamus, quæ nobis ex ea conſequi videntur, ſecundum rectam diſſerendi rationem. Fit enim ſæpenumerò, ut qui Principium tenet ex quo aliquid concluditur idem tamen id neſciat quod ex eo colligitur. Qui Princeps animadvertit Magnetem converti ad Septentriones non is continuo pervidit quæcunque ex hoc theoremate ad navigationum uſum poſtea obſervata ſunt. Nam concluſiones in Principiis ſuis latent; neq; ex iis ſine aliqua opera, & ſtudio eruuntur. Itaque qui Principium tenet, ſi vel ferietur, vel id in-

tueatur quidem, ſed mente aut hebeti & obtuſa, aut ira, vel ſtudio, vel aliquo alio affectu, veluti caligine, præpedita, is, ex eo quod ſcit cætera, quæ ex eo ſciri poſſunt, minimè intelliget. Sic ii qui in Papatu degunt, faſcinatis (ut ſic dicam) Magiſtrorum ſuorum auctoritate animis, ex eo quod nobiſcum tenent Chriſti ſacrificio in cruce peracto perfectiſſimè expiata eſſe hominum crimina, colligere non poſſunt, quod tamen ex eo clariſſimè conſequitur, inane eſſe altaris ſui ſacrificium. Iam quemadmodum qui aliquod verum intelligit ignorat interdum alia, quæ ex eo conſequuntur vera: ita & qui aliquid falſi admiſit animo, non ideo & cætera omnia, quæ ex eo eveniunt, abſurda agnoſcere eum & tueri concludendum eſt. Eſt enim planè eadem conſecutionum in utraque parte ratio: Sic olim Tertullianus, & è vetuſtiſſimis Patribus non pauci, animam humanam ex traduce propagari docuerunt: mortalem eſſe, quod ex illo conſequitur non modo non conceſſerunt ſed conſtantiſſimè clariſſimeque negarunt. Vt igitur Pontificios non ideo Altaris ſui ſacrificium negare dicimus, quod ſacrificii à Chri-

ſto in Cruce oblati perfectionem, ex qua illius everſio cōſequitur nobiſcum fateantur: ita ſanè neque Tertulliano, & paria cum ipſo de animæ humanæ origine ſentientibus affingendam exiſtimamus ejuſdem mortalitatem, quod hic error ex illo colligi poſſe videatur. Iam verò quam largè in hoc genere peccaverint partis utriuſque Theologi, nemo non videt. Nam & nos fratribus Eutychiſmum (quanquam invitis atque deprecantibus) vulgò impingimus quòd ex eorum de Cœna Domini Sententia nobis error iſte conſequi videatur, & illi viciſſim nobis (quanquam averſantibus, & meritò exhorreſcentibus) neſcio quæ opinionum monſtra tribuere non dubitant, quaſi Deum putemus omnium eſſe ſcelerum & flagitiorum auctorem, quod ex noſtra de Dei Prædeſtinatione & Providentia theſi id confici poſſe ſibi perſuaſerint. Non jam diſputamus rectè ne an ſecus iſta corollaria ex noſtris utrorumque theſibus inferantur. Satis eſt quod ea, qualiacunque demum ſint, ſeu jure ſeu injuria, noſtris opinionibus imputata, inficiamur utrique, neque ullis argumentis adduci poſſumus, ut ea noſtræ

fidei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

fidei cōſentanea eſſe agnoſcamus. Nam dum ita ſe res habeat (ut ſe habet ſanè) patet ex ſuperioribus, neque illis Eutychiſmum, neque nobis illa opinionum portenta ſine injuria & calumnia poſſe tribui, etiamſi uterque error (quod neutri de ſua quidem ſinguli parte ſunt unquam conceſſuri) ex utrorumque placitis verè & legitimè concludi poſſet. Cum igitur pleraque omnia, quæ partium altera alteri tanquam pernicioſa, intolerabilia & à ſalute abhorrentia objectat, vel ſunt ſingulares quorundam hominum hypotheſes, vel corollaria vi ſyllogiſtica ex utriuſque partis opinionibus extorta, ſi modò (quod æquiſſimum eſt) neutris imputentur, niſi quæ univerſæ eorum Eccleſiæ diſertè pro ſuis Dogmatis agnoſcunt & profitentur; facillimum erit defendere, omnem iſtam quæ inter eos agitatur controverſiam eſſe tolerabilem, neque quicquam eſſe in alterius partis fide, quod ſalutis æternæ fundamenta ſubruat. Hoc verò ſi conſtitutum, & utriuſque partis hominibus perſuaſum ſemel fuerit, nulla ferè ſupererit difficultas in toto hoc, quod Viri Clariſſimi moliuntur Concordię negotio. Nam cum duæ omnino

ſint

ſint ejus ineundæ rationes ; una quidem ut partium altera ejeratis privatis opinionibus in alterius ſententiam tranſeat , altera verò ut cum ſua utræque fide coëant , & mutua συγκαταβάσει altera in alterius dogmate ferat idipſum quod non probat , quodque citra totius corporis perniciem mutare non poteſt; priorem quidem illam nos in præſentia planè cenſemus omittendam , quam fruſtra , immò periculosè & cum damno tentari ſatis comprobaverunt tot diſputationes, & collationes inter partes toto hoc ſæculo inſtitutæ, quibus odia potiùs accenſa , quam extincta , Controverſiæ potius auctæ quàm imminutæ ſunt. Itaque ad alteram illam Concordiæ rationem convertendos animos putamus, in illa omnem operam , curam atque cogitationem penitus defigendam ; quæ una & facilis & juſta, & , noſtro quidem judicio , neceſſaria eſt. Vt verò eam aliquando tandem aſſequi , & tenere poſſimus , hac via progrediendum arbitramur. Primùm laborandum ut odiorum atque contentionum aliquæ velut induciæ utriuſque partis Theologis indicantur , iique ad ſuſcipiendam de toto

hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

hoc negotio cogitationem excitentur: Tum hoc impetrato unicè ſtudendum, ut leni & amico, & ad perſuadendum quàm maximè accommodato orationis & diſſertationis genere omnibus promiſcuè demonſtretur, non ea inter nos controverti, quæ ad fundamenta Chriſtianæ Religionis pertineant, vel in quibus non liceat citra ſalutis jacturam ſecus ſentire; Qua in parte diligenter vitandas arbitramur ſpinoſas Quæſtiones, & λεπτολογίας, quæ ſcholaſtica quadam ἀκριβείᾳ omnia concidunt, ſingulaque minutatim perſequuntur, quæque hominum animos cruciare ac lacerare magis ſolent, quàm ædificare. Quod ſi tantùm cæptis annuerit Deus, ut hoc effectum detur, omnes tum ultro expetituros exoptatiſſimam illam communionem non dubitamus, quam nemo niſi quadam animi religione refugit, quod eam cum aliter ſentientibus inire & colere nefas putant. Vbi ea ſuperſtitione liberati fuerint utriuſque partis homines, ſponte (ut ſic dicam) ruent in mutuos amplexus. Nam neque in hac, neque in altera parte quenquam eſſe credibile eſt, uſque adeò væcordem, & omnis humanarum divinarumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

rerum ſenſus ſic expertem, ut non in-
telligat quàm fæda ſit, quàm utriſque
calamitoſa, quàm univerſo orbi Chri-
ſtiano exitiabilis illa quæ nos hactenus
diremit Diſcordia: quàm dulcis, ex ad-
verſo, quàm nobis cæteriſque omnibus
utilis futura ſit Concordia, ſi modò ea,
fide & ſalute integris coli poſſit. Et il-
lius quidem conſtituendæ ratio (ſi ſe-
mel eò ventum fuerit) plana eſt & ex-
pedita. Nam cum utrique (Dei gratia)
Teſtamentum Domini IESV ab ipſius
Diſcipulis exaratam pari fide venere-
mur, eaque omnia clarè ac perſpicue in
eo tradita eſſe fateamur, quæ ſunt nobis
ad ſalutem creditu, vel factu neceſſaria,
quid prohibet quo minus ea quidem,
de quibus convenimus pariter figamus
& ſanciamus? ea verò de quibus diſſen-
timus verbis ex ſacroſancto illo inſtru-
mento depromptis explicemus, neque
ultra noſtros ſcrutari, aut contendere
ſinamus? Nam ſi (quod utrique confi-
temur) clare in ſacris Litteris expoſita
ſunt quæcunque myſteria ſunt nobis ad
ſalutem ſcitu neceſſaria, profecto & iis
contenti eſſe poſſumus, quæ Scriptura
tradidit, & iis ſine periculo carere, de
quibus ea tacuit. Itaque capita omnia
Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Controverſa certâ quadam formulâ concipiantur, quæ utriſque ſatisfaciat, ex ipſis Sacræ Scripturæ verbis (ſi fieri poſſit) contextâ. Nemo à Fratre quicquam præterea exigat. Si quis ultra ſapit, ſibi privatim ſapiat. Aliorum ſimplicitatem, quibus tantum progredi non eſt datum, minime aſpernetur. Quod verò pertinet ad ritus quibus Eccleſiæ cultus ac diſciplina continentur, ſuos itidem unicuique parti relinquendos putamus, neque quicquam hoc in genere movendum.

Olim, ſi Deus dederit, ubi adultior & confirmatior fuerit partium gratia, communibus omnium Conſiliis inſtitui poterit communis aliqua Liturgia, Concordiæ Symbolum & vinculum futura. Nunc quidem ſatis màgnum operæ pretium fecerimus, ſi primo iſto conatu aſſequuti fuerimus, ut quæ ſunt inter nos fidei & rituum diſcrimina (levia ſane, neque iſta alienatione digna) mutuò ex Chriſtiana charitate toleremus, noſque quod ſumus in Domino fratres eſſe tandem aliquando agnoſcamus. Atque hæc quidem breviter de hoc argumento dicenda cenſuimus, ut intelligant Domini ac Fratres obſervandiſſimi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

diſſimi, quibus iſta ſunt cordi, quàm amicè cum iis in ſanctiſſimo hoc Chriſti negotio conſpiremus. Quod ſi vel noſtra tenuitas, vel ipſa rerum noſtrarum conditio prohibet, quo minus in tam ſanctum opus ea quæ decet officia conferamus, votis certè ac precibus optimorum, reverendiſſimorumq; Virorum labores, quoad vita ſuppetet, ſtudioſiſſimè proſequemur, beatiſſimumque illum cenſebimus diem, quo Fratres in una eademque Hieruſalem, exſtinctis odiis, dextris animiſque conjunctis habitantes intueri dabitur, arcta & indivulſa communione æternæ illi unitati, quâ nos olim in Cœlis fruemur, jam in terris præludentes.

AMEN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

SY

Scripta

angelicæ n
mine Eccl
coſurti ap
no 1618,

Davidis
in Acaden
Irenicum
gelicorum
Ionam Ro

De In
omnes Ge
Parænesis

Conſenſ
ſtiana inte
ris Polonia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

SYLLABVS

Quorundam

Scriptorum de Eccleſiaſtica Reconciliatione.

FRaterna & Modeſta ad omnes per univerſam Europam Reformatas Eccleſias, pro Conſenſu in Religionis Euangelicæ negotio Exhortatio. Edita nomine Eccleſiarum Polonicarum. Francofurti apud Ion. Roſ. in Octavo, Anno 1618.

Davidis Paræi S. Theol. Profeſſoris in Academia Archipalatina Senioris, Irenicum de Vnione & Synodo Euangelicorum concilianda. Heidelb. apud Ionam Roſ. 1615.

De Inſtauranda vera Religione ad omnes Germaniæ proceres Euangelicos Parænеſis in 4. An. 1627.

Conſenſus in Fide & Religione Chriſtiana inter Eccleſias Majoris & Minoris Poloniæ, &c. in Synodo Sendomirienſi

rienſi & Torunienſi, Heidelbergæ typi Gothardi Vœgelini.

Reſponſoria Confeſſio Confeſſioni Auguſtanæ à Ioh. Hartungio. Francofurti, typis Ioh. Frider. VVeiſſii, Anno 1633.

Franciſci Iunii Irenicum de Pace Ecclesiæ Catholicæ inter Chriſtianos quãvis diverſos ſententiis, Religiosè procuranda, colenda, atque continuanda Meditatio in Pſalm. 122 & 133, Lugd. Bat. in 8. Anno 1593.

Davidis Chytræi Oratio de ſtudio Theologiæ, Exercitiis veræ Pietatis & Virtutis, potius quam Contentionibus & rixis colendo.

Ejuſdem Oratio de ſtatu Eccleſiarum hoc tempore in Græcia, Aſia, Aethiopia & Bohemia, Ruſſia, Tartaria, & quâ in re inter ſe vel conſentiant, vel diſſentiant, & cum Eccleſia Romana & Reformata, una cum Epiſtolis Græcis Patriarchæ Conſtantinopolitani, & c. Francof. apud Hæred. Andr. VVechel. 1583. in Octavo.

Ioh. Calvini Interim Adultero-Germanicum: cui adjicitur vera Chriſtianæ

Pacifi

Pacificationis & Eccleſiæ Reformandæ Ratio. Genevæ, 1569 in octavo.

Henrici Bullingeri adhortatio ad omnes Eccleſiæ Miniſtros, ut Contentiones mutuas deponant, & ſolam veram in Chriſto fidem & vitæ emendationem mundo annuncient. è Germ. in Latin. Linguam per Ioh. Simler. transcripta. Tiguri 1572.

Ratio ineundæ Concordiæ inter Eccleſias Reformatas, ſeu quibus modis occurri poſſit mirificis artibus quibus Pontificii per quoſdam Theologos univerſas Chriſti Eccleſias peſſundare conantur; in quarto, 1580.

Myſterium iniquitatis pſeudo-Euangelicæ & vindiciæ Myſterii ſparsâ mentione, in octavo.

Conſenſus Orthodoxus Sacræ Scripturæ & veteris Eccleſiæ de Sententiis verborum Cænæ Domini: adeoque de tota Controverſia Sacramentaria in quarto, Heidelbergæ 1574. & Tiguri 1585 in fol.

Iacobi Acontii Stratagemata Satanæ. Baſileæ, Anno 1610. in octavo. alibi

bi etiam ſæpè impreſſus eſt hic liber.

Parænesis votiva pro Pace Eccleſiæ ad Theolog. Auguſt. Confeſſionis, Medenii.

Davidis Paræi notæ in Problema Theologicum, an Syncretiſmus Fidei & Religionis inter Luther. & Calvinianos, ideò iniri vel poſſit, vel debeat ut Antichriſti tyrannis conjunctis viribus & ſtudiis facilius & fœlicius reprimi poſſit, à Leon. Huttero diſputatum apud Ion. Roſ. 1616.

Amandi Polani Symphonia Catholica ſeu Conſenſus catholicus & Orthodoxus Dogmatum hodiernæ Eccleſiæ ex prçſcripto verbi Dei Reformatæ. Genevæ apud Stoër, 1612.

Hermanni Ravenſpurgeri via Veritatis & Pacis, quibus modis Eccleſia ad veram Sacr. Scripturarum intelligentiam & firmam Concordiam pertingere poſſit. Hanoviæ typis VVilleranis Anno 1614.

Syntagma & Harmonia Confeſſionum: Genevæ apud Choüet 1612.

Dial-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Diallacticon R.P. Poneti Epiſcop. VVurtonienſis de Controverſia ſacramentaria. editum, An. 1557.

Antonii Sadeelis Conciliatio Controverſiæ de Cæna inter Proteſtantes. Liber Lichæ in VVeſtphalia editus.

Henrici Molleri Brevis Conciliatio Controverſiæ Sacramentariæ. Francof. apud Carol. Nukelium.

Diſſertatio Theologica de ſarcienda Concordia & leniendo in Eccleſiis gravi diſſidiorum ſcandalo. In qua tentatur Reconciliatio utriuſque Partis Euangelicorum in Articulis fidei Primariis, Francofurti apud Ioh. Frider. VVeiſſium, An. 1633.

Columba Noæ olivam adferens jactatiſſimæ Chriſti Arcæ Concio Synodica ad Clerum Anglicanum à Ioſ. Hallo S. T. D. Decano VVigornienſi Londin. apud Guilielm. Stansby, Anno 1624.

Doctoris Franci S. Theologiæ Profeſſor. Francofurt. ad Oderam tractatus de gradibus neceſſitatis Dogmatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

juxta fidem, ſpem & charitatem. An
no 1607. in quarto, apud Helvvig.

Anonymus de Quæſtione illa; A
hoc tempore gliſcentis, vel potius gra
ſantis tyrannidis Pontificiæ Syncreti
mus & Coitio fieri inter Eccleſias Eu
angelicas de Cœna D. Diſſidentes ad
verſus Communem hoſtem debeat au
poſſit. Serueſtæ Iac. Zach. 1595.

D. Matth. Martinii Breviarium vera
Religionis. Bremæ, typis Thomæ Vil
leriani, An. 1617. in 12.

Anonymi Theoria de Conſiliis Paci
inter Eccleſias capeſcendis unà cum Pa
ræneſi. An. 1634.

Caſpari Streſonis Brevis & Modeſta
reſponſio ad appellationem innocentiæ
Lutheranæ. D. Ioh. Bodſacci Rectoris
Gymnaſii Dantiſcani. Lugd. Bat. apud
Iuſt. Livium An. 1634.

Ejuſdem Reſponſionis ad Appella-
tionem innocentiæ Lutheranæ Apolo-
gia, in qua agitur de poſſibilitate Syn-
cretiſmi inter Euangelicos: & præmit-
titur D. Richardi Fieldi de Eccleſia Epi-
tome.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

ome. Lugd. Batav. apud VVill. Chri-
ian. 1635.

D. Eraſmi Rotterodami Liber de ſar-
ienda Eccleſiæ Concordia deque ſe-
andis opinionum diſſidiis, Anno
533.

Apologiæ Catholicæ Libri duo de
otis Eccleſiæ auctore Thom. Morto-
o. Lond. apud Ioh. Norton. An. 1606.
n 4. & 8.

De Fide Catholica apparatus Iohan.
errani: ſive de Principiis Religionis
hriſtianæ, communi omnium Chri-
ianorum ſemper & ubique ratis Pari-
is apud Petrum Metayer in fol. 1596.
c in octavo 1607.

Iſaaci Caſauboni Præfatio in Beati
regorii Nyſſeni Epiſtolam, in qua
iſſidentes ad Pacem hortatur. Hanov.
ypis VVecheli 1607. in 8.

Ejuſdem Epiſtola pro Iacobo Magnæ
ritanniæ Rege Sereniſſimo ad Illu-
triſſimum Cardinalem Perronium, quę
uic ſcopo ſervit. Londin. excud. Ioh.
orton 1614 in 4.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Ex vetuſtiſſimis Orthodoxorum Patrum Cypriani, Hilarii, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi, &c. de genuino Euchariſtiæ negotii intellectu & uſu, Libellus nuper, ex pervetuſto Exemplari depromtus: Haganoæ per Ioh. Secerium, Anno 1528. in 4.

Concordia ſuper negotio Euchariſtico Mandato Sereniſſimi Saxoniæ Electoris Chriſtiani, edita Lipſiæ apud Voight, in 4.

Ioh. Arndt, Superintendentis Lunæburgici de vero Chriſtianiſmo Libr. 4. ex Germanico Latin. facti Lunæburg. apud Stern. 1625.

De Diſſidio in Religione & collatione veterum Rituum cum recentioribus, Libellus à viro Docto ante annos 46. pio ſtudio conſcriptus. Baſileæ Anno 1595. in 8.

Martini Buceri varia ſunt in hoc genere ſcripta, quæ inter ipſius opera extant in fol. inter alia tamen duo ſunt quæ huc præcipuè pertinent.

Martini Buceri ſcriptum de vera Eccleſiæ in Doctrina, Ceremoniis & Diſcipli-

ſciplina reconciliatione & compoſitione.

Martini Buceri ſcripta ad Reformationem Eccleſiæ Anglicanæ ſpectantia cum à Rege Edvvardo 6. eum in finem in Angliam accerſitus eſſet. Separatim primum in quarto, tum verò inter opera ipſius edita in fol.

Diſcurſus Epiſtolares Politico-Theologici de ſtatu Reipubl. Chriſtianæ degenerantis; tum de reformandis moribus & abuſibus Eccleſiæ. Francof. apud Egenolphum Emmelium, 1610.

Dialogus de ſtatu turbulento hujus ſæculi præſertim in negotio Religionis ex ſpecula Halcyonia, in octavo, Anno 1591.

Conciliatio Patrum, Conciliorum & Decretorum cum Sacr. Script. collecta, aucta, & edita à Bartholomęo VVeſthemero Phocenſi. Tiguri apud Geſnerum, Anno 1563. in 4.

Apud Thuanum extant Mandata Henrici Borbonii, Navarræ Regis Iac. Segurio Legato ſuo ad Pacificationem Proteſtantium procurandam, in An-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

gliam, Belgium, & Germaniæ Proceres miſſo, data lib. LXXIX. Anno LXXXIII.

Extant etiam hæc Mandata in operibus Goldaſti.

Geor. Myly Poſitiones de Pace Eccleſiæ Euangelicæ. VVitebergæ. Anno 1607, in quarto, apud Helvvig.

Quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Quædam Peregrino Idiomate ſcripta in hoc Argumento.

Germanica Palatinorum.

TRew-hertzige Vermahnung der Pfältziſchen Kirchen/ an alle andere Euangeliſche Kirchen in Teutſchlandt / &c. Gedruckt zur Newſtatt an der Harts bey Niclas Schram / Anno 1608. in 16.

Außführlicher Bericht / was die Reformirte Kirchen in Teutſchlandt glauben/ oder nicht glauben/ &c. Heidelberg bey Golhaid Vögelin/ 1608. in 16.

Kurtzer Ahnhang des Außburgiſchen Berichts / &c. Heidelberg bey Golhaid Vögelin / Anno 1609. in 16.

Antwort auf die Continuation der Würtenberger / &c. Heidelberg bey Golhaid Vögelin/ in 16.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Beſchluß der Heidelbergiſchen Vberweiſung/ &c. Heidelberg bey Golhaid Vögelin/ in 16.

Etliche Vberweiſung der Würtenbergiſchen Theol. Heidelberg bey Vögelin / in 16.

Grundliche Wiederlegung des Siegs / Francof. bey Jonas Roſa/ in octavo.

Recapitulatio Examinis Würtenberg/ Pauli Toſſani, Francof. bey Jonas Roſa/ in 8.

Abfertigung contra D. Binderum, Francof. apud Ionam Roſ. in 8.

CRITERIVM Fidei, Laurentii Lælii Paſtoris Onotzbach. Noribergæ apud Sim. Halbmeyer.

Prob des Criterii Fidei: Francofurt. bey Jonas Roſa.

Friedens Bott an die Reformirte Kirchen / durch Laurentium Lælium Nurmberg bey Simon Halbmeyer.

Der Teutſche Landts-knecht.

Pauli Steinii der Euangeliſcher Kirchen Bruderſchafft / zu Caſſel bey Will. Weſſel / 1622.

Grund vnd Hauptſumma des wahren Chriſtenthumbs / durch Conrad. Bergium, gedruckt zu Franckfort an der Oder / 1633.

Das die worten Chriſti noch veſte ſtehen für die wahre gemeinſchafft ſeines Leibs vnnd Bluts im Heiligen Abendmahl / durch D. Ioh. Bergium, zu Berlin / An. 1632.

Lutherus Orthodoxus: oder Hertzengrund Lutheri / durch Mauritium Neodorpium, zu Franckfort bey Pathe, Anno 1612.

Chriſtliche Bedencken / Vorſchlag vnd Rath / durch wasserley mittel / den hochbetrübten zuſtandt der Kirchen Gottes / wegen der vnchriſtlichen ärgerlichen ſpaltungen abzuhelfen ſein möge / durch Will. Zeppern. zu Herborn / 1594.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Außführliche erzehlung vom Sacrament-ſtreit was jeder zeit fürgelaufen / durch Chriſtoph. Pezelium, zur Newſtatt/ an der Hardt / durch Will. Harnſch. 1600.

Eigentlicher bericht vom Vrſprung der ſtreittigkeiten in Religions ſachen zwiſchen den Euangeliſchen Kirchen/ durch I. D. VV. P. H. Francof. bey Ioh. Frid. Weiſſen/ An. 1633.

Diſcurſus Chriſtiano-Politicus: Darinenn mittel vorgeſchlagen vnd gewieſen werden / wie die angefangene Erlöſung der Kirchen mit danckbahren Hertzen zu erkennen vnd fruchtbarlich fort zuſetzen ſey / Francof. bey Joh. Frieder. Weiſſen zu finden / im Jahr 1633.

M. Chriſtoffen Donawers Moderations Motiven in controverſia, vbelgenanten Lutheriſchen vnd Calviniſchen. Gedruckt An. 1610.

Tuba Receptus. Eine Geiſtliche trewhertzig / wolgemeinte Friedens-Poſaun:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

Poſaun: Darinnen wolmeinend angezeigt wird / wie die Chriſtliche Euangeliſche Kirchen in Teutſchlandt zu erwünſchten Friedenſtandt vnnd ruhe vnter ein ander / durch Gottes gnad vnnd Segen gelangen mögen. Franckfort bey Joh. Frid. Weiſſen/ Anno 1634.

Schiedman des Sacramentſtreits: von Vrſprung/vnd von Anfang/Ernewerung vnd Fortgang des hochſchädlichen vnnd ſehr ärgerlichen Sacramentſtreits/&c. geſtellet von Henrico Mollero, gedruckt An. 1633.

Claſſicum Syncretiſmi Euangelici contra Papiſtas. Das iſt / Poſaunen Schall von vereynigung der Euangeliſchen wieder die Papiſten/&c. 1631 gedruckt.

Abyſſus Pietatis. Hertzens grund eines rechtſchaffenen Rechtgläubigen Euangeliſchen Chriſten / durch Chriſtoph. Patientem. zu Franckfort bey Johan Friederich Weiſſen / Anno 1633.

D. Lucæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

D. Lucæ Oſiandri Warnung vor die Jeſuiter blutdurſtigen Anſchläꝛgen vnd böſen Practicken / zu Tubinꝛgen 1585.

D.Martini Miri Churſächſiſcher Hofꝛprediger Predigt / in druck gegeben Anno 1586. da er hefftig die Euangeꝛliſche zum Frieden wider das Bapſtꝛthumb rath.

Nothwendige beſichtigung dero von D. Ioh. Piſtorio außgefertigter Anatomiæ Lutheri / durch die Marꝛpurgiſche Theologos 1597.

D. Mylii Euangeliſcher Kirchen Bruderſchafft/citatur à D. Paulo Steinio in ſuo libro cui idem titulus eſt parte 1. pag. 16.

Belgi-

Belgica.

EEnen Brieff ende vrien-delijcke bewijſſinghe van Antonius Corranus, aen de Duytſche Ghemeente/ van de Confeſſie van Auſburgh bin-nen Antwerpen/ tot Antwer-pen gedruckt 1567.

Sendtbrieven van de Ne-derlandtſche kercken onder het Cruys ſuchtende: aen den Koningh van Spanien / de Overheden in Niederlandt/ ende een Oratie aen Keyſer Maximiliaen.

Item / bedenckingh over het Concordiæ-boeck. Ende een Extract over de Harmonie der Confeſſie, te ſamen uytghe-geven door Antonius Thyſius, Profeſſ. der H. Schrift inde

vermaer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]

de hooge Schole tot Harderwijck/'tAmſterdam by Pieter Pieterſz. An. 1615.

Eubulus ofte een Tractaet vervattende verſcheyde aenmerckinghen over de tegenwoordighe ſtaet onſer Chriſtelicker Ghemeente/ door Willem Teellinck/ tot Middelburgh/ Anno 1617.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
231 O 33 [2]